

jaargang 36 - prijs 5,40 - april 2005

3

Referendum Grondwet

Canon

Docentendag

Maatschappij & Politiek

vakblad voor maatschappijleer

I N H O U D

- 5** **Eerste nationaal referendum**
Maatschappijleer kan niet aan stemming voorbij gaan
- 8** **Canon mist politiek burgerschap**
Onderwijskanon is meer dan geschiedenis
- 10** **Het nieuwe leren met een korreltje zout**
Interview met prof. dr M.P.C. van der Werf

- 13** **Marokko dichterbij**
Nederlands-Marokkaanse relaties
- 16** **Docentendag 2005**
Politieke socialisatie
Identiteitsvorming bij Turkse jongeren

R U B R I E K E N

- 3** **Geknipt & geschoren**
- 19** **Grom**
- 20** **Lesmateriaal**
Kruip in de huid van een campagnevoerder
- 22** **Recensie**
Click the globe
Speciale kranten voor het onderwijs
Journaljaren
- 28** **Rookie**
- 29** **NVLM**
- 30** **Signalementen**

(Foto: Bert Spiertz)

Redactioneel

Volgens peilingen had 12 procent van de stemgerechtigde Nederlanders eind maart enig idee waar het referendum van 1 juni aanstaande over gaat. Zo beroerd is het dus met de belangstelling van kiezers en media voor de inrichting van de Europese Unie gesteld. Verschijnt bij u het schaamrood op de kaken, geachte lezer en maatschappijleerdocent, omdat u beseft ook tot die andere 88 procent te horen? Nergens voor nodig, althans niet meer na lezing van dit nummer van *Maatschappij & Politiek*, want Wolter Blankert legt het in kort bestek allemaal nog eens helder uit, zo helder dat u zijn artikel zo op de kopieermachine kunt leggen en in uw klassen kunt uitdelen.

Die 12 procent mag dan weinig lijken, veel meer zal ook een peiling naar de kennis van zaken over de politieke minicrisis rond het voorstel voor de gekozen burgemeester en de val van minister De Graaf niet opleveren, ben ik bang. Zo meende een hele klas hbo'ers, allemaal kiesgerechtigd, dat Kamerleden wel erg traag van begrip moesten zijn als een dergelijk voorstel ook nog een tweede lezing verlangde...

Gelukkig wordt dat in de naaste toekomst allemaal anders. Dan zal het allerwegen ingevoerde *nieuwe leren* een generatie hebben voortgebracht die zichzelf alle relevante *ins and outs* van politiek en elementaire staatsinrichting heeft geleerd. Of is die verwachting te hoog gespannen? Volledig misplaatst zelfs? Lees het interview met Greetje van der Werf, kersvers hoogleraar Onderwijzen en leren, die met haar inaugurele rede menig leraar een hart onder de riem blijkt te hebben gestoken.

Hans van der Heijde

Actualiteit in de klas

Leraar Bernd Roks bespreekt in de klas actuele kwesties nadat leerlingen op internet naar informatie hebben gezocht. Soms is hij geschokt door hun opvattingen. Roks vindt het essentieel om de actualiteit van de klas binnen te halen, en hoe kan dat nu beter dan via internet? Roks gebruikt in zijn lessen nauwelijks nog boeken. Een samenvatting van het hoofdstuk dat hij behandelt zet hij in een Power-Point-presentatie, die hij in de klas laat zien. Daarin integreert hij links naar interessante internetpagina's: 'Als ik een les over massa-media geef, link ik direct door naar de sites van diverse dagbladen. Dan kunnen de leerlingen zelf meteen de verschillen zien'.

Leerlingen uit zich soms ongenueanceerd. In het kader van het thema Criminaliteit laat Roks dezelfde leerlingen een Journaal-fragment over de tasjesroof in Amsterdam bekijken. Hierbij werd één van de daders door de bestolen vrouw doodgereden. De opdracht is ten aanzien van de geëiste straf hun mening te geven. Op zoek naar dat fragment komen de leerlingen langs de foto's van de Britse militairen die Irakese gevangenen mishandelen, door twee jongens vol bravoure en machismo lachend inburgeringscursus genoemd. De automobilist die de tasjesdief doodreed wordt elders in het lokaal geprezen: 'Rijd ze allemaal maar dood, moeten ze maar niet jatten.'

Roks heeft nog heel wat werk te verzetten. Dat ziet hij zelf ook. 'Alleen door de leerlingen te laten zien dat er aan elke zaak meerdere kanten kleven, door ze er samen over te laten nadenken, kun je ze genuanceerdheid bijbrengen', aldus Bernd Roks.

(Bron: Jacqueline Kuipers, in: NRC Handelsblad, 29 januari 2005)[CM]

Internetpagina EU-grondwet

De kiezer kan via een elektronische referendumwijzer nagaan of hij het eens of oneens is met de Europese grondwet. Het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP), dat ook de zeer populaire StemWijzer bij verkiezingen organiseert, zet de speciale referendumentitie een maand voor de volksraadpleging over de grondwet op line. Ruim 80 procent van de Nederlanders weet niet waar de Europese grondwet over gaat. De bezoeker van de internetpagina www.referendumwijzer.nl krijgt vanaf eind april een dertigtal stellingen over de grondwet voorgeschoteld. Die gaan over thema's als het bestuur van de Europese Unie, criminaliteitsbestrijding, asielbeleid, vrije markt, sociaal beleid en asielpolitiek. Na invulling (eens/neutral/oneens) krijgt de kiezer per thema de score in hoeverre zijn mening met de grondwet overeenkomt. De ReferendumWijzer geeft geen eendoordeel ('U bent voor/tegen de grondwet') omdat dit te zwart-wit zou zijn. 'Wij willen de kiezer geen keuze opleggen', stelt een medewerker van het IPP. Het IPP verwacht dat de ReferendumWijzer de grondwet bekender zal maken. Maatschappelijke organisaties (voor- en tegenstanders van de grondwet) en wetenschappelijke bureaus van de politieke partijen worden bij de vervaardiging van de stellingen betrokken.

De StemWijzer gaf tijdens de afgelopen Tweede-Kamerverkiezingen aan twee miljoen burgers advies. Bij de Europese verkiezingen lag dat aantal op bijna een half miljoen.

REFERENDUMWIJZER

(Bron: de Volkskrant, 16 februari 2005)

[CG]

Kiesrecht kan worden ontnomen na straf

Het Openbaar Ministerie had in de zaak tegen Samir A., onder meer beschuldigd van het voorbereiden van aanslagen in Nederland, naast de eis van zeven jaar gevangenisstraf nog wat bijzonders in

petto: hem moet ook het kiesrecht worden ontnomen.

Met name aanslagen tegen de veiligheid van de Staat zijn in het Wetboek van Strafrecht (Artikel 106) aangewezen als misdrijven voor de ontzetting uit het kiesrecht. Evenwel kan het alleen dienen als aanvulling op een andere tenlastelegging. De Grondwet (Artikel 54) stelt namelijk dat het intrekken van het kiesrecht alleen mogelijk is als iemand tot een vrijheidsstraf van tenminste een jaar is veroordeeld. Na de Tweede Wereldoorlog verloren veroordeelde NSB'ers daarom ook vaak hun actieve en passieve kiesrecht. Voormalig minister van Bestuurlijke Vernieuwing Thom de Graaf (D66) pleitte er in 1997 als Tweede-Kamerlid voor om mensen die zich stelselmatig aan discriminatie op grond van ras schuldig maken tijdelijk ook het kiesrecht te ontnemen. Volgens het landelijk parket in Rotterdam wordt de straf de laatste decennia 'zeer zelden' geëist. Of hij ook is opgelegd, kon het parket niet zeggen.

(Bron: NRC Handelsblad, 23 maart 2005)

[HvdH]

Sociale veiligheid?

In het middelbaar beroepsonderwijs heeft 5 procent van de leerlingen op school 'incidenteel of geregeld' een wapen of een voorwerp dat als zodanig kan dienen op zak. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) bevestigt deze gegevens van deze onderwijssector van middelbaar beroepsonderwijs en volwasseneneducatie, geproduceerd in een Monitor sociale veiligheid.

(Bron: ANP) [HvdH]

Bestrijding achterstanden voortgezet onderwijs

Minister Maria van der Hoeven van Onderwijs stelt voor dat scholen voor

voortgezet onderwijs extra geld krijgen op basis van de sociaal-economische samenstelling van een wijk. Daarbij geldt de eis dat 40 procent van de leerlingen uit een dergelijke wijk komt. Op deze manier zorgt zij er voor dat het geld vooral bij het vmbo terecht komt waar de leerlingen het het hardst nodig hebben. De minister verhoogt het huidige achterstandenbudget voor het voortgezet onderwijs van 46,5 miljoen euro naar 71,5 miljoen euro vanaf 2007 per jaar. De nieuwe regeling gaat op 1 januari 2007 in. Het voorstel wordt met de scholen besproken. De Ministerraad is hiermee akkoord gegaan

(Bron: Ministerie van OCW, persbericht, 24 maart 2005)[MC]

Maatschappijleer 2 houdt drie examenonderwerpen

De minister van Onderwijs heeft een brief aan de Tweede Kamer geschreven met daarin haar besluiten over de examenprogramma's havo/vwo in verband met de aanpassingen in de profielen per 1 augustus 2007. Zij reageert hiermee op de voorstellen die zijn geformuleerd door een samenwerkingsverband van SLO, CEVO en Cito én op de adviezen over deze voorstellen van de vakverenigingen. In het oorspronkelijke voorstel van het samenwerkingsverband stonden nog slechts twee vaste examenonderwerpen gepland voor het Centraal Schriftelijk Examen (CSE) van maatschappijleer 2, te weten Politieke Besluitvorming en Criminaliteit en Rechtsstaat. In haar reactie op deze voorstellen heeft de NVLM gepleit voor continuering van de bestaande situatie: drie examenonderwerpen, waarvan er twee rouleren. De minister heeft nu besloten drie examenonderwerpen in het CSE te houden. Dat zullen echter wel drie vaste onderwerpen zijn. Naast de twee hierboven genoemde wordt ook Massamedia een vast examenonder-

werp. Na invoering van het nieuwe examenprogramma zullen we dus werken met drie vaste thema's in het CSE. In de praktijk echter zullen alle drie de genoemde onderwerpen een tijdelijk karakter hebben, omdat, mede op verzoek van de NVLM, een geheel nieuw examenprogramma zal worden ontwikkeld.

(Bron: www.minocw.nl/brief2k/2005/doc/14545a.pdf)[GC]

Bedrijf als mentor

ROC Aventus in Deventer begint een, door de provincie Overijssel gesubsidieerd, mentorproject dat er op gericht is de uitval van leerlingen drastisch terug te dringen. In het nieuwe schoolseizoen zullen veertig personen uit het bedrijfsleven leerlingen van de twee sectoren Economie & Ondernemen en Gezondheid, Dienstverlening & Welzijn begeleiden. Bij de begeleiding gaat het vooral om sociaal-emotionele aspecten. Het idee is dat een vertrouwenspersoon leerlingen motiveert. Het project is een initiatief van Steunpunt Minderheden Overijssel (SMO). Het voortijdig afbreken van studies is zowel voor jongeren als voor de samenleving een slechte zaak. Bij het ontwikkelen van het project wordt nauw samengewerkt met ondernemersorganisatie MKB Deventer. Deze organisatie roept de ruim vierhonderd leden (en hun medewerkers) op vanuit maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel een vrijwilligersrol als mentor te vervullen. Zogeheten risicoleerlingen onderbreken hun opleiding onder meer omdat ze geen beroepsperspectief zien of emotioneel tegen bepaalde opleidingsas-

pecten aanhikken.

(Bron: De Stentor, 30 maart 2005)[CM]

Platform voor beroepen in het onderwijs

Minister van Onderwijs Maria van der Hoeven heeft dinsdag 29 maart 2005 het Landelijk Platform voor de Beroepen in het Onderwijs geïnstalleerd. Dit platform gaat zich uitspreken over de beroepen in het onderwijs en de bekwaamheidseisen die daarbij horen. De veertien leden van het platform zijn werkzaam als leraar, onderwijsondersteuner, schoolleider of bestuurder in onderwijsinstellingen voor primair onderwijs, speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs en volwasseneneducatie.

Een belangrijke taak van het platform - dat een uitvloeisel is van de Wet op de Beroepen in het Onderwijs - is vast te stellen welke beroepen in het onderwijs kunnen worden onderscheiden en welke competentieprofielen daarbij horen. Ook komt de vraag aan de orde voor welke beroepen of werkzaamheden bekwaamheidseisen zouden moeten worden vastgesteld. Verder zal het platform zich uiterlijk in 2006 uitspreken over de vraag of op den duur een afzonderlijk competentieprofiel voor leraren in het vmbo en het beroeps-onderwijs is gewenst en welke bekwaamheidseisen bij dat profiel zouden passen. (Bron: www.slo.nl, 1 april 2005)[CM]

*Maatschappijleer kan niet aan
stemming voorbijgaan*

Eerste nationaal referendum

WOLTER BLANKERT

Op 1 juni mag de Nederlandse bevolking zich via een referendum over de Europese grondwet uitspreken. Het gaat om het eerste nationaal referendum in Nederland en voor de leraar Maatschappijleer biedt dat een uitgelezen gelegenheid de schijnwerpers op de verhouding tussen Nederland en de Europese Unie te richten. In deze [beschouwing](#) wordt de campagne gestart.

De invoering van het referendum in Frankrijk, rond 1960 door generaal Charles de Gaulle, werd als een vermindering van het democratisch gehalte van het staatsbestel beschouwd. Door de simpele en manipuleerbare keuzen kon de overheid steun krijgen voor zaken waarvoor een parlementaire meerderheid niet te porren viel. Pas na 1970 begon de volksraadpleging als democratische uiting sommige mensen aan te spreken. In landen met een parlementaire traditie, zoals het Verenigd Koninkrijk en Nederland, slaagde men er evenwel niet in het referendum een logische plaats in het staatsbestel te geven. Duitsland prakkiseerde daar zelfs niet over.

Schending Grondwet

Nederland is een parlementaire democratie. De gekozen parlementariërs beslissen onafhankelijk, 'zonder last' (de oude formulering: 'zonder last of ruggespraak'). Dat verbod op overleg met de achterban was een reactie op de tijd van de Republiek.

Het komend referendum is daarom een raadplegend referendum, officieel ontbeert het zelfs de adviesfunctie. In de praktijk is het doorslaggevend, omdat alle grote partijen, met uitzondering van de VVD, hebben verklaard de uitslag als bindend te beschouwen. Daarmee lappen deze partijen de Grondwet aan hun laars. In landen waarin het referendum in de grondwet is opgenomen, zoals in Frankrijk en Ierland, doet dit dilemma zich niet voor.

Veranderingen

Een tweede dilemma is dat niemand weet waar dit referendum over gaat. Dat ligt niet aan een gebrek aan voorlichting of kennis. Integendeel, goede voorlichting en kennis van zaken leiden juist tot de conclusie dat er geen duidelijke vraag aan de bevolking wordt voorgelegd. Als de Europese Unie (EU) iets heel nieuws zou zijn, zou die keuze er wel zijn. De grondwet bestaat evenwel voor ruim 95 procent uit regels die al lang door alle lidstaten zijn geaccepteerd. De tien nieuwe lidstaten mochten alleen lid worden als zij alle regelingen van de Europese Unie zouden overnemen. In hoofdlijnen zijn die in de grondwet terug te vinden. Of de grondwet nu wordt aangenomen of verworpen, die regelingen blijven natuurlijk onverkort van kracht.

Na de bevrijding in 1945 is er volop over de toekomst van Nederland gediscussieerd.

Vervolgens werd Nederland lid van de Verenigde Naties (VN), de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) en de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS - de voorloper van de Europese Unie); bovendien werd Nederland gedwongen Indonesië de vrijheid te geven. Daar werden geen referenda over gehouden. Een referendum stond toen in een kwade reuk, omdat Adolf Hitler en collega-dictatoren daarbij 99 procent van de stemmen haalden.

De stemming gaat dus niet voor of tegen de nieuwe grondwet, maar voor of tegen die zaken waarin de grondwet een verandering brengt. Daarom zouden de voorlichters zich op de zes - in het kader aangegeven - veranderingen moeten concentreren.

Zes veranderingen die de grondwet brengt

1. De *gewichtenregeling* bij de stemming in de Raad van Ministers wordt afgeschaft. Voortaan is een besluit aangenomen als een meerderheid van de lidstaten ervoor is, mits die meerderheid ruim 60 procent van de totale bevolking van de Europese Unie vertegenwoordigt. In de praktijk is het verschil met de oude regeling minimaal, zo blijft het veto bij verschillende kwesties gehandhaafd.
2. Het halfjaarlijks roulerend voorzitterschap van de Europese Raad (van regeringsleiders) wordt vervangen door een voor tweeënehalf jaar benoemde voorzitter. De reële bevoegdheden van deze *voorzitter nieuwe stijl* blijven schimmig, evenals de relatie tot de voorzitter van de Europese Commissie (die al lang voor vijf jaar wordt benoemd). Er is geen sprake van een *president van Europa*; deze uitdrukking berust op een foutieve vertaling van het Engelse *president*.
3. Er komt één coördinerende minister van Buitenlandse Zaken, maar deze is de *primus inter pares* van de ministers van de afzonderlijke lidstaten, die dus gewoon in functie blijven. Een garantie voor één buitenlands beleid over de hele linie is er daardoor niet.
4. De invloed van het Europese Parlement neemt toe, vooral bij landbouw en ontwikkelingsbeleid. Daarentegen blijft het parlement van invloed op het buitenlands beleid en de justitiële samenwerking verstoken.
5. Het aantal stemhebbende leden van de Europese Commissie wordt teruggebracht tot 15 (nu 25), waarbij de grote landen een vaste stem houden, terwijl de kleine landen daarover bij toerbeurt beschikken.
6. Er komt een heldere procedure om Europees beleid terug te dringen, waar dit als overbodig wordt beschouwd. Nationale parlementen kunnen het initiatief nemen om overbodige Europese regels af te schaffen ('strijdig met het beginsel van subsidiariteit').

Pro of contra EU

Mensen met twijfel over de Europese Unie moeten vanwege het zesde punt (zie kader) voor stemmen. Frits Bolkestein heeft laten weten dat hij om die reden voorstemt. Voorstanders van meer invloed voor de Europese Unie stemmen natuurlijk ook voor. Niet zo zeer vanwege de eerste vijf punten, maar omdat een grondwet het fundament voor Europese samenwerking verstevigt. Principiële Europeanen kunnen tegenstemmen omdat de grondwet niet ver genoeg gaat, maar dat zou wel oliedom zijn. Verwerping doet de Europese zaak immers stellig afbreuk.

Illustratie: Joliet Leenhouts

Dat laatste maakt het voor anti-Europeanen interessant om tegen te stemmen; nauwelijks vanwege de grondwet zelf, wel om een *tegenstem*,

tegen *dat Europese gedoe*, tegen de *euro*, tegen *globalisering* te laten horen.

Kortom: het referendum te gebruiken voor oneigenlijke doeleinden.

De Nederlandse politiek heeft dat in de hand gewerkt. Een referendum over die zes weinig aansprekende punten uitschrijven is geen logische keuze geweest. Het ging erom de burger 'over Europa mee te laten spreken'. Daar zal het in de praktijk dan ook over gaan: is men wel of geen voorstander van de Europese Unie, tenminste als men niet nog verder van de eigenlijke zaak afdwaalt?

Symboolfunctie

Het is nu belangrijk zo veel mogelijk mensen naar de stembus te krijgen. Een lage opkomst zal niet als een aversie tegen het referendum (wat het is) worden uitgelegd, maar als onverschilligheid tegenover de politiek en tegenover Europa in het bijzonder. Bij een lage opkomst kunnen kleine groeperingen onevenredig veel invloed uitoefenen. Daarom maar weer de schouders eronder en de leerlingen duidelijk maken waarom stemmen over Europa belangrijk is. Dat is niet moeilijk.

Ondanks het geringe aantal vernieuwingen, heeft de grondwet wel een belangrijke symboolfunctie. Het referendum is een goede aanleiding om de Europese instellingen nog eens voor het voetlicht te brengen. De leerlingen groeien op in een Europees (en internationaal) verband. In veel opzichten zijn zij Europees burger, of ze dat leuk vinden of niet; dat geldt ook voor het Nederlands burgerschap. Daar eens één keer goed over nadenken en laten weten of je met die ontwikkeling instemt, is zo gek nog niet. ■

Zie ook de activiteiten van het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP) elders in dit nummer.

Politiek burgerschap is

he-
le-

www.europeesdebat.nl

Op deze internetpagina vindt u voor havo en vwo (bovenbouw) en voor het mbo een lesbrief over het referendum. Aan deze lesbrief is een wedstrijd verbonden met voor de winnende klas of groep als prijs een reis naar Brussel, inclusief een bezoek aan het Europees Parlement.

Scholieren dienen daarvoor in de huid van de campagnevoerders te kruipen; naar keuze in die van de voorstanders (werkgevers, PvdA, CDA, regering enzovoorts) of in die van de tegenstanders (SP, ChristenUnie, LPF enzovoorts).

In het vuur van het debat leren de scholieren concrete vaardigheden als het maken van slogans en campagnespotjes of het verzorgen van een persconferentie. Om dat succesvol te doen, moeten zij zich in de voors en tegens van de grondwet verdiepen.

Dit moet per klas of groep uitmonden in een helder advies aan de campagnevoerende politici of organisaties. Deze adviezen worden door een onafhankelijke jury beoordeeld. De winnende adviezen zullen, met de nodige publicitaire aandacht, worden aangeboden aan de betrokken politici of andere bekende campagnevoerders (voor of tegen).

Scholen en docenten kunnen via www.europeesdebat.nl aangeven dat ze over deze interactieve lesbrief of andere lesmaterialen over de Europese grondwet op de hoogte willen blijven.

(Zie: Lesmateriaal pagina 20)

maal van deze tijd en heeft
niet alleen betrekking op ge-
schiedkundige
ontwikkelingen.

In deze **analyse** gaat Coen

Onderwijsanon is meer dan geschiedenis

Canon mist politiek burgerschap

COEN GELINCK

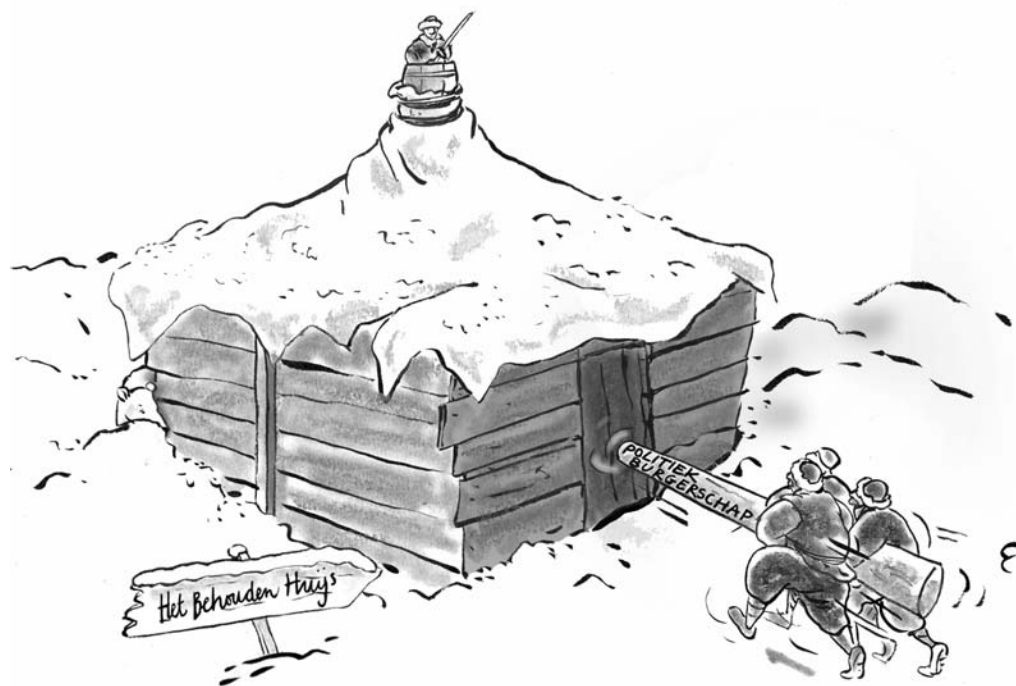
Gelinck in op de rol die Maatschappijleer bij politiek burgerschap kan spelen.

De discussie over de onderwijs-canon dreigt te worden versmald tot een discussie over hoogte- en dieptepunten van de Nederlandse geschiedenis. Dit ondanks het feit dat de Onderwijsraad in het advies *De stand van educatief Nederland* aanstuurde op een brede canon die 'geassocieerd kan worden met taalonderwijs, Geschiedenis, Wereldoriëntatie, Maatschappijleer, Cultuur en Kunstzinnige Vorming, en Wetenschapsontwikkeling'. Secretaris-generaal van het Ministerie van Onderwijs Koos van der Steenhoven zei bij

de ontvangst van het advies: 'Ik concludeer uit dit punt dat de Onderwijsraad een bredere, maatschappelijke oriëntatie voorstaat dan alleen het vak Geschiedenis te promoten, en dat spreekt mij aan.'

Al doende leren

In de columns en op de opiniepagina's van *NRC Handelsblad* lijkt deze voorkeur van de secretaris-generaal niet te worden gedeeld. De discussie in *NRC Handelsblad* over de canon draagt het karakter van een vakinhoudelijke discussie onder historici. Alleen in de krant van 2 februari jongstleden kreeg een bredere opvatting over de canon een klein beetje aandacht in het artikel 'Burgerschap moet je zelf doen'. Volgens de auteur van dit artikel moet de staat zijn burgers in goed burgerschap opvoeden. Ook minister van Onderwijs Maria van der Hoeven ziet in het versterken van burgerschap een schone taak: 'Burgerschap is niet iets wat je van buiten moet leren. Je moet het doen.'

Illustratie: Jolet Leenhouts

Respect

De term *burgerschap* wordt steeds vaker als aanduiding voor algemeen aanvaard sociaal gedrag gebruikt. Respectvol met elkaar omgaan lijkt synoniem met goed burgerschap te worden. De wijze waarop leerlingen op basisscholen hun conflicten oplossen is in deze visie een belangrijke voorbereiding op goed burgerschap. Als men echter iets van de oorspronkelijke betekenis van *burgerschap* wil behouden dan verwijst dat naar het functioneren van burgers in verhouding tot de overheid. Volwaardig burgerschap heeft men als men in staat is om op basis van zijn grondwettelijk verankerde rechten en daaraan gerelateerde plichten invloed op de overheid uit te oefenen. Dit burgerschap is politiek van aard en strekt zich verder uit naar het culturele domein, waar het gaat om basiswaarden van de Nederlandse samenleving, die in de Grondwet en algemeen geaccepteerde normen tot uitdrukking komen.

Complex

Terug naar de canon. Voor zowel inburgeraars als leerlingen in het onderwijs geldt dat ze moeten leren hoe ze in de democratische rechtsstaat moeten functioneren. Een historische canon biedt in dit opzicht onvoldoende houvast. De maatschappelijke ontwikkelingen van de laatste decennia (individualisering, ontkerkelijking, ontzuiling, emancipatie en de opkomst van de multiculturele samenleving) hebben *de politiek* ingewikkelder gemaakt. Verdere europeanisering en mondialisering zorgen ervoor dat *de politiek* ondoorgrondelijker wordt.

Anton Zijderveld maakt in een bijdrage aan de recent verschenen bun-

del *Democratische vergezichten* van de Raad voor het Openbaar Bestuur duidelijk dat deze moderne democratie niet alleen professioneel deskundige politici, maar ook politiek volwassen burgers vereist: 'Actief en verantwoord burgerschap bestaat ook uit het besef dat een vreedzaam samenleven in een complexe maatschappij bereidheid vereist om compromissen te sluiten. Dat vereist een volwassen begrip voor het feit dat men onmogelijk in alle opzichten de eigen wil gerealiseerd kan krijgen'. In dat opzicht ligt er zeker een relatie met het conflictoplossend vermogen van leerlingen op de basisschool. Op de middelbare school en in inburgeringscursussen moet burgerschapsvorming echter verder gaan dan het leren sluiten van compromissen.

Voor een toekomstige burger zijn minimaal drie competenties essentieel:

1. voldoende inzicht om op een zinvolle manier naar de stembus te gaan;
2. basiskennis en vaardigheden om (in elk geval lokaal) politieke besluitvorming te beïnvloeden;
3. reële verwachtingen van *de politiek* (en recht). Burgers moeten een begin van inzicht hebben in de grenzen van mogelijkheden om problemen via politieke weg op te lossen.

ABC

Om te bereiken dat jongeren en inburgeraars zich deze *politieke burgerschapscompetenties* eigen maken moet de canon meer zijn dan een verzameling historische feiten. Zijderveld schrijft: 'We maken ons druk over de inburgering van oud- en nieuwkomers in ons land, maar vergeten dat de meeste autochtone Nederlanders nauwelijks het poli-

tieke ABC van onze natie en rechtsstaat beheersen'. Daardoor zijn zij politiek weinig geïntegreerd, met als gevolg dat ze doorgaans gebrekkig politiek participeren.

Als men de historici volgt, kennen allochtone en autochtone Nederlanders straks het hele alfabet van de historische canon, maar blijven ze op het terrein van politiek burgerschap bij B of C steken. De minister van Onderwijs zou er goed aan doen in dit jaar, het *Europees Jaar van Burgerschap door Onderwijs*, de nadruk op politiek burgerschap in het onderwijs te versterken. Het vak Maatschappijleer is daarvoor natuurlijk het meest aangewezen vehikel, maar ook in de onderbouw van het voortgezet onderwijs moet structureel aandacht voor dit politiek burgerschap komen en is ook in het mbo extra inzet noodzakelijk. Momenteel wordt hard aan de uitwerking van allerlei beroepscompetenties gewerkt. De beloofde koppeling met burgerschapscompetenties blijft echter uit.

Offensief

Een offensief voor politiek burgerschap is gewenst. Via maatschappelijke stages en een democratisch schoolklimaat kunnen leerlingen democratie al doende leren. Maar daarnaast behoren kennis en inzicht in fundamentele democratische waarden, beginselen van de rechtsstaat en het verschil tussen regering en parlement tot de canon van politiek burgerschap. Men dient te voorkomen dat de burgers van de toekomst wel weten wie in het *Behouden Huys* (1596/1597) hebben overwinterd, maar niet het verschil tussen kabinet en Kamer kennen. ■

Het nieuwe leren met een korreltje zout

BERT DE WEME

Op 11 januari 2005 sprak Greetje van der Werf haar inaugurele rede uit bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar Onderwijzen en Leren aan de Rijksuniversiteit Groningen. Haar rede bleef ook buiten de muren van de universiteit niet onopgemerkt. Veel leerkrachten voelden zich door Van der Werfs opmerkingen gesteund. Voor Maatschappij & Politiek onderwierp Bert de Weme de kersverse professor aan een [interview](#).

Bert de Weme is als lerarenopleider verbonden aan de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden.

Het nieuwe leren lijkt op te rukken. In uw inaugurele rede zegt u dat die tendens u zorgen baart. Vooral omdat allerlei veronderstellingen, waarop dat nieuwe leren zich zegt te baseren, empirische onderbouwing ontberen.

'Het nieuwe leren is gebaseerd op de leerprincipes van het zogenaamde sociaal-constructivisme. Daarbij gaat het vooral om drie veronderstellingen, namelijk dat:

1. leerlinggestuurd leren beter is dan leraargestuurd leren;
2. samenwerkend leren beter is dan individueel leren;
3. leren in specifieke contexten moet plaatsvinden.

Uit vergelijkend onderzoek naar leerling- en leraargestuurd leren blijkt dat in de meeste gevallen het leerlinggestuurde leren tot minder goede resultaten leidt dan het leraargestuurde leren. Bij leerlinggestuurd leren is het meeste onderzoek gedaan naar zelfontdekkend leren en dat geeft slechtere resultaten te zien, of in elk geval geen betere.

Uit veel onderzoek in de Verenigde Staten blijkt dat samenwerkend leren

*veel positieve resultaten oplevert. Onderzoek in Nederland toont echter aan dat samenwerkend leren tot slechtere resultaten leidt dan individueel leren. Als je het Amerikaanse onderzoek methodologisch goed bekijkt, blijken er veel haken en ogen aan te zitten. Zo is men geneigd slechts positieve resultaten te publiceren (de *hoera-verhalen*) en negatieve resultaten gewoon niet te vermelden.*

Een gangbare opvatting zegt dat als kinderen op school abstracte kennis leren, zij die niet in specifieke situaties kunnen toepassen. De veronderstelling is dus dat als je specifieke contexten in school aanbiedt, die kennis dan ook in die specifieke contexten waarmee kinderen in de praktijk hebben te maken kan worden toegepast. De bewijsvoering dat die veronderstelling niet deugt, is eigenlijk een beetje indirect.

Ten eerste is uit veel onderzoek gebleken dat abstracte kennis wel degelijk in specifieke contexten kan worden toegepast. Ten tweede blijkt in veel gevallen dat specifieke, contextgebonden kennis juist niet in die specifieke context in de praktijk, maar

wel in heel andere specifieke contexten kan worden toegepast. Als je deze drie afzonderlijke componenten van het *nieuwe leren* in het onderwijs combineert, dan is de veronderstelling gerechtvaardigd dat de resultaten nog slechter zullen uitpakken.'

Onderzoek

U stelt in uw rede dat een echte empirische test van een constructivistische leeromgeving (het nieuwe leren; het studiehuis) tegenover een traditionele leeromgeving (het gewone leren; het leshuis) pas plaats kan vinden door vergelijkend onderzoek van de leerresultaten in beide soorten leeromgeving. Vanwaar dit pleidooi als u zo weinig vertrouwen in de effectiviteit van het nieuwe leren heeft?

'In het Nederlandse onderwijs worden al jaren vernieuwingen ingevoerd zonder enige empirische onderbouwing. Ik maak me dus zorgen over het enthousiasme waarmee dit nieuwe leren in het onderwijsveld is omarmd. Ik hoor van docenten, die mij naar aanleiding van de oratie *fan-mail* sturen, dat zij door hun directie min of meer worden gedwongen om dat *nieuwe leren* in te voeren. Ik vind dat je met dit soort experimenten, die het hele onderwijs overhoop halen, een groot risico neemt. Daarom houd ik een pleidooi voor meer vergelijkend onderzoek naar de effecten van het *nieuwe leren*, alvorens dat op grote schaal in te gaan voeren.'

Ik beluister in uw woorden ook een zekere kritiek in de richting van de beleidsmakers. Hoe verklaart u dat dergelijke grootschalige innovaties kunnen plaatsvinden zonder dat er empirisch bewijsmateriaal is dat de gewenste effecten zich zullen voordoen?

'De historie van de onderwijsvernieu-

Prof. dr M.P.C. (Greetje) van der Werf studeerde Ontwikkelingspsychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen en is sinds 1980 werkzaam bij het Gronings Instituut voor Onderzoek van Onderwijs, Opvoeding en Ontwikkeling (GION). In 1988 is zij gepromoveerd op een proefschrift over schoolwerkplanontwikkeling en onderwijsvernieuwing in het basisonderwijs.

Van 1986 tot 1992 was zij projectleider van de Landelijke Evaluatie van het Onderwijsvoor-

rangsbeleid. In 1989 werd ze tevens projectleider van de landelijke cohortstudies in het voortgezet onderwijs. Deze zijn gericht op de evaluatie van grootschalige vernieuwingen, zoals de basisvorming, het studiehuis en het vmbo. In 2002 werd zij benoemd tot universitair hoofddocent. Sinds 1 september 2004 is zij hoogleraar Onderwijzen en Leren bij de faculteit Psychologische, Pedagogische en Sociologische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen.

Op 11 januari 2005 sprak zij bij de aanvaarding van haar ambt van hoogleraar in verkorte vorm haar rede *Leren in het studiehuis; consumeren, construeren of engageren?* uit.

wing laat zien dat innovaties altijd sterk zijn ingegeven door ideologie, afkomstig van onderwijskundigen uit, onder meer, de pedagogische centra. Zij bedenken allerlei nieuwe dingen die niet alleen over het onderwijs worden uitgestort, maar ook worden geventileerd in officiële adviesorganen, waarin zij een belangrijke stem hebben. Beleidsmakers gebruiken deze adviezen vervolgens als legitimatie om innovaties door te voeren, zonder daarbij enige verantwoordelijkheid te nemen. Dit laatste heeft natuurlijk ook met de terugtrekkende rol van de overheid te maken.'

Zegt deze ideologische inslag ook iets over de aard van Onderwijskunde?

'Ik heb de Onderwijskunde altijd erg normatief gevonden. Als psycholoog ben ik grootgebracht met het idee dat eerst moet worden bewezen dat iets beter is. Voorzover er empirisch gerichte onderwijskundigen zijn, hebben die geen toonaangevende rol in onderwijsadviesorganen. Misschien heeft dat met de resultaten van evaluatieonderzoek te maken. De afgelopen twintig jaar geeft bijna alle evaluatieonderzoek naar onderwijsvernieuwingen aan dat deze niets hebben opgeleverd of zelfs negatieve effecten hadden. Dergelijke geluiden willen ze in die adviesorganen kennelijk niet horen.'

Slechtere resultaten

U constateert dat de principes van het nieuwe leren in het studiehuis bij veel docenten niet of nauwelijks ingang hebben gevonden. Is een dergelijke constatering geen koren op de molen van ideologen van het nieuwe leren; die kunnen niet wachten om hun pedagogisch-didactische concept echt door te voeren en zo hun gelijk te bewijzen?

'Dat argument krijg ik ook te horen als reactie op mijn rede. Maar dan stel ik toch dat: op basis van bestaand onderzoek naar de afzonderlijke componenten van het nieuwe leren mag je verwachten dat, wanneer deze allemaal bij elkaar worden gebracht en de invoering in de praktijk wel goed gebeurt, dit zeker niet tot betere resultaten zal leiden ... en vermoedelijk wel tot slechtere. Eigenlijk moet je blij zijn dat leraren het *nieuwe leren* in de praktijk met een korreltje zout nemen. Zeker in het belang van hun leerlingen.'

U komt met een alternatief voor het nieuwe leren en zoekt een verbinding tussen de principes van het gewone leren en het nieuwe leren, waarbij het begrip betrokkenheid (engagement) centraal staat. Een aantal aspecten dient te worden verbonden, in het bijzonder de emotionele component, de gedragscomponent en de cognitieve component. Hoe ziet dat alternatief eruit?

'Een belangrijk probleem in het onderwijs is dat het met veel kinderen niet goed gaat. Enerzijds zijn er vaak motivatieproblemen (veel leerlingen vinden leren niet leuk). Anderzijds gebruiken kinderen, ook als ze genoeg capaciteiten hebben, die capaciteiten niet altijd zodanig dat leren op een efficiënte manier plaatsvindt (het cognitieve aspect van betrokken-

heid). Als leraren het *gewone leren* inhoudelijk vorm blijven geven, zullen zij wel maatregelen moeten nemen om die emotionele en cognitieve betrokkenheid van kinderen te vergroten; bijvoorbeeld door leerlingen studievaardigheden aan te leren, strategieën om op een efficiënte manier de aangeboden informatie zo goed mogelijk te verwerken. Daaraan wordt veel te weinig gedaan vanuit de veronderstelling dat kinderen dat zelf wel kunnen. Maar zelfs heel intelligente kinderen weten soms niet hoe ze moeten leren en hoe ze heel veel informatie tegelijkertijd tot zich moeten nemen, op een wijze dat ze die ook voor langere tijd onthouden. Het blijft de moeite waard de principes van het gewone leren te handhaven en ons daarnaast af te vragen hoe we de motivatie van leerlingen kunnen verbeteren en hen op een efficiëntere manier kunnen laten leren. Efficiënter leren kost minder tijd. Dat kan weer positief op motivatie uitwerken. Ik zou graag meer onderzoek doen naar de wijze waarop leerkrachten de motivatie van leerlingen kunnen bevorderen, of hoe ze leerlingen efficiënter kunnen laten leren, zodat leren leuker wordt gevonden.'

Twijfels

Sluit dit aan bij de verhalen van de ideologen van het nieuwe leren, die zeggen dat leerlingen in een constructivistische leeromgeving zo gemotiveerd bezig zijn?

'Als aanhangers van het *nieuwe leren* zeggen dat leerlingen beter gemotiveerd zijn door het *nieuwe leren*, dan heb ik daar sterk mijn twijfels over. Leerlingen krijgen een soort project, waarin dat *nieuwe leren* is vormgegeven, en na afloop van dat project wordt hen gevraagd of ze het leuk

vonden. Natuurlijk vonden ze het veel leuker dan gewoon in de klas naar de leraar te moeten luisteren. Maar zo kun je de effectiviteit van het nieuwe leren niet vaststellen. Daarvoor zijn verschillende gecontroleerde leeromgevingen met dezelfde inhoud nodig, die je met elkaar kunt vergelijken... en niet alleen op korte termijn, na afloop van dat stukje inhoud, maar ook op langere termijn. Ik merk het ook aan studenten die nu, na het studiehuis, naar de universiteit komen. Zij zijn blij eens gewoon in een collegezaal te mogen luisteren naar een docent en daarna gewoon een tentamen te maken. Ze zijn het studiehuis spuugzat.'

Zijn er maatschappelijke factoren waar het nieuwe leren bij aansluit?

'Het past goed in onze huidige samenleving met steeds meer eigen verantwoordelijkheid. Leerlingen zijn binnen het nieuwe leren zelf verantwoordelijk voor hun leerdoelen, leerproces en resultaten. Ik denk dat het niet verstandig is kinderen en jongvolwassenen die verantwoordelijkheid te geven. Principieel ligt de verantwoordelijkheid voor het leren bij leraren en de school.

Een ander fenomeen is de misvatting dat kennis snel verouderd en dat je mensen *dus* niet meer tot expert moet opleiden, maar breed inzetbaar moet maken. Dat speelt heel erg in op de behoefte van werkgevers om - wanneer het nodig is - mensen flexibel te kunnen inzetten en ze - wanneer ze niet meer nodig zijn - te kunnen dumpen. De aanhangers denken dat ze met het nieuwe leren heel progressief zijn, maar daar kunnen vraagtekens bij worden gezet.' ■

Marokko dichterbij

WOLTER BLANKERT

Het jaar 2005 is het Jaar van het Europees burgerschap en van de vierhonderdjarige betrekkingen tussen Nederland en Marokko. In principe hebben deze twee zaken niets met elkaar te maken. In de praktijk wel. De in dit achtergrondartikel aangehaalde drie boeken maken dat duidelijk.

Europees burgerschap worstelt met de vraag welke plaats de islam inneemt. Samen met de Turken vormen de Marokkanen de grootste moslimgroep in Nederland en België en samen met de Algerijnen in Frankrijk. Marokko kan stellen dat het momenteel de oudste moslimstaat is. Hoewel het land van 1913 tot 1954 onder Frans (en Spaans) gezag viel, bleef het als protectoraat semi-onafhankelijk. De bestaande staatsstructuren, met de sultan aan het hoofd, werden zelfs versterkt.

Misverstand

Bij straatinterviews in Nederland kunnen de volgende woorden beluiste-

ren: 'Stuur die dieven terug naar Marokko, daar hakken ze hun hand af'. Kennelijk heerst het misverstand dat een islamitisch land automatisch het islamitisch recht volgt. Toch zijn er maar weinig landen waar de *sharia* geldend recht. Anders dan Turkije is Marokko geen seculier land. De sultan ontleent zijn gezag aan zijn afstamming van de profeet en hij is de leider der gelovigen. Daarmee houdt het islamitische karakter van de Marokkaanse staat ongeveer op. De rechtspraak is grotendeels op het Franse recht gestoeld; handen worden niet afgehakt, lijfstraffen niet opgelegd.

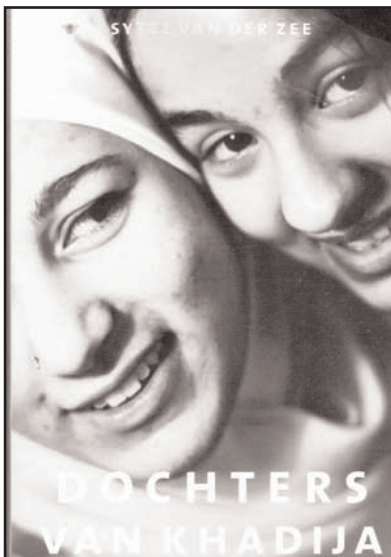
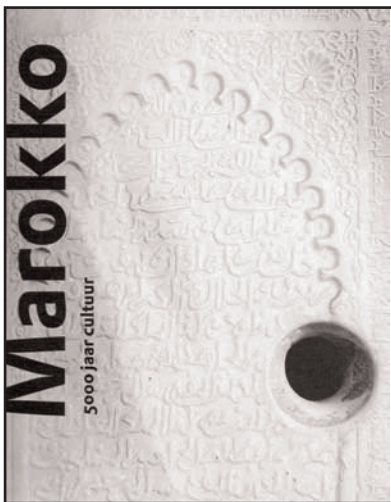
Vrijheid van onderwijs in de Nederlandse zin bestaat er niet. De overheid financiert alleen staatsonderwijs, met een zeer geringe invloed van de religie. Anders dan in Turkije is traditionele kledij voor leerkrachten en leerlingen niet verboden, maar aangemoedigd wordt het niet en het dragen ervan blijft tot een kleine minderheid beperkt.

Enige kennis van de situatie in Marokko is daarom nuttig voor leer-

krachten met leerlingen van Marokkaanse komaf. Marokko laat immers zien dat burgerschap in een (gematigd) islamitisch land weinig van burgerschap in West-Europa verschilt. Islamitische fundamentalisten zijn daar niet blij mee. De gewelddadige groepjes onder de fundamenta-

Mausoleum en moskee van Mulay Idris, de grondlegger van het islamitische Marokko
Foto: Wolter Blankert

listen trachten het bewind te ondergraven en hebben de laatste jaren forse aanslagen op hun naam staan. Waarschijnlijk dankzij het officieel islamitische karakter van de Marokkaanse staat lijkt hun aanhang gering en is het niet vergelijkbaar met de toestand in Algerije. De oproep van Frits Bolkestein aan de Marokkaanse koning om zijn 'onderdanen' in Nederland, na de moord op Theo van Gogh in toom te houden, heeft in Marokko verontwaardiging gewekt. De Marokkanen zien het als navelstaarderij op eigen, relatief gering, ongemak. Bolkestein had beter de nadruk kunnen leggen op het gemeenschappelijke probleem van terrorisme voor twee landen die al vierhonderd jaar een relatie met elkaar hebben.

Tentoonstellingscatalogus

Met koning Mohammed VI en kroonprins Willem-Alexander als beschermheren, werd van 17 december 2004 tot 17 april 2005 in de Nieuwe Kerk te Amsterdam een tentoonstelling met de titel *Marokko, 5000 jaar cultuur* gehouden. Over gebrek aan bezoekers viel niet te klagen. Voor het eerst, en voorlopig voor het laatst, waren de Marokkaanse musea zo gul met het ter beschikking stellen van hun zeldzame kunstwerken. De Romeinse geschiedenis was daarbij ruim vertegenwoordigd. Een mannelijk naakt vormde één van de topstukken, een beeld dat ondenkbaar zou zijn op de pleinen van het huidige Marokko. Met het ambachtswerk als rode draad ontbrak het anderzijds niet aan continuïteit. Geen land ter wereld kan bogen op een zo breed ontwikkelde laag van ambachtswerken, waarbij de grens met kunstenaars niet valt te trekken. Kunstige

sieraden, houtsnijwerk en mozaïeken van eeuwen geleden tot van recente datum lagen hier bij elkaar uitgesteld. Als deze *Maatschappij & Politiek* u bereikt is de tentoonstelling al achter de rug, maar is de complete catalogus nog volop verkrijgbaar.

Khadija

In *Dochters van Khadija* laat de auteur Sytze van der Zee vier hoofdpersonen zelf aan het woord. Hun vier monologen zijn kunstig met elkaar verweven en geven een indringend beeld van de huidige maatschappij in Amsterdam-West. Boeiend voor zowel leerkrachten als oudere leerlingen.

Khadija was de eerste vrouw van Mohammed. Een geëmancipeerde vrouw met een eigen bedrijf die niet dulde dat de profeet tijdens haar leven een tweede vrouw zou nemen. Drie mondige scholieren, die als serverster in een cafetaria bijverdienen, trekken zich aan deze Khadija op om te laten zien dat de positie van de vrouw bij moslims zo slecht niet hoeft te zijn. De drie meisjes hechten veel belang aan hun schoolopleiding om een goede plaats in de Nederlandse samenleving te veroveren. Een gearrangeerd huwelijk wijzen zij resoluut van de hand. Eén hoofdrolspeelster dreigt er niet aan te ontsnappen, omdat ze onder pressie en loze beloften in een soort ondertrouw bewilligt. Door uiteindelijk volledig dwars te gaan liggen, ontkomt zij eraan. Opvallend is dat het meisje bij haar verzet tegen de moeder door de broer wordt gesteund, hetgeen veelal niet het geval is. Leerzaam te lezen is dat eerwraak in de Marokkaanse samenleving niet voorkomt. Deze hunkering naar een bestaan in Nederland op een redelijk hoog ni-

veau gaat gepaard met de islam als leidraad voor het leven. Volgens deze meiden valt dat goed te combineren. Als je maar aan je geloof vasthoudt, heb je in de kansrijke Nederlandse maatschappij niets te vrezen. De drie vrouwen interpreteren de islam heel verschillend, van vrijzinnig tot rechtzinnig. Zij ergeren zich aan de houding van sommige jongens, deels hun broers, die zich tegen de Nederlandse samenleving keren: 'Die stelen van ongelovigen omdat dit zou mogen, volstrekt in strijd met de koran'.

De baas, een aanhanger van Pim Fortuyn, heeft deze 'fantastische meiden' in dienst genomen, maar dat weerhoudt hem er niet van voortdurend op vreemdelingen te kankeren. Geheel onbegrijpelijk is dat niet, hij heeft zijn buurt binnen een ge-

neratie zien verloederen. Over zijn Marokkanen daarentegen niets dan goeds: 'Mijn meiden zijn de uitzondering'.

De denkwereld van de meisjes doet denken aan de traditioneel gereformeerde: sterk in het geloof, hoogst fatsoenlijk en kuis met veel belangstelling voor onderwijs en werk. Als dit maatgevend zou zijn, kan de islamitische zuil het fundament van de Nederlandse samenleving aanzienlijk versterken, zoals de gereformeerde dat eerder heeft gedaan.

Karima

Nog meer op het grensvlak van de Nederlandse en Marokkaanse sa-

menleving balanceert het boek *Karima, Nooit geschreven brief aan mijn vader*. Ook de hoofdpersoon hier, Karima, hecht veel belang aan haar school en aan een positie in de Nederlandse samenleving. Op vijftienjarige leeftijd brengt vaderlief haar via misleiding terug naar Marokko omdat zij zich *hoerig* zou gedragen (hier viel de normale omgang met vriendinnen onder). Ruim tien jaar zit zij opgesloten in de familie woning in de Rif, waarbij mishan-

Europees burger te mogen worden. In de jaren van tegenslag vormde haar rotsvaste geloof in de goedertierenheid van Allah haar enige troost. Dat geloof zal zij nooit loslaten en gelukkig vergt Nederlands burgerschap dat ook niet, stelt zij voldaan vast. ■

deling aan de orde van de dag is. Al die tijd droomt zij van een terugkeer naar Nederland en met succes weert zij een gedwongen huwelijk af. Op latere leeftijd wordt haar vader wat milder en laat haar gaan, mede omdat hij meent dat ze toch geen verblijfsvergunning zal krijgen. Wonder boven wonder laat Nederland haar wel toe, dankzij een actieve inzet van vrienden in Nederland, waaronder haar vroegere connectie. Hoewel autodidact sinds haar vijftiende, wordt zij tot de opleiding Tolk-vertaler in Maastricht toegelaten. Deze Karima is meer dan vrijwel elke Nederlander doordrongen van het besef welk een voorrecht het is Nederlands en

Gemengde klas op een openbare school (hoofddoeken naar eigen keuze) Foto: Wolter Blankert.

Literatuur

Marokko, 5000 jaar cultuur, tentoonstellingscatalogus, KIT publishers, 2004, ISBN: 90-6832-188-9 (rijk geïllustreerd).

Sytze van der Zee, *Dochters van Khadija*, De Bezig Bij, Amsterdam 2004, ISBN: 90-234-1641-4.

Fenneke Reysoo en Karima Ouchan, *Karima, nooit geschreven brief aan mijn vader*, uitgeverij Bulaaq, Amsterdam 1999, ISBN 90-546-0060-8.

Docentendag Maatschappijleer 2005

Politieke socialisatie: sterke zenders met een aantrekkelijke boodschap

*Verslag lezing door
prof. dr Henk Dekker*

'Wat mensen doen en denken hebben ze niet zelf bedacht. Mensen worden gevormd door invloeden van buitenaf waarvan ze zelf een unieke combinatie maken.' Dit is in het kort het betoog van prof. dr Henk Dekker, aanhanger van de politieke-socialisatietheorie.

Vanaf dag één worden kinderen, volgens hem, politiek gesocialiseerd. Al heel vroeg hebben kinderen een nationale identiteit, een beeld van andere landen en volkeren en beelden van etnische minderheden. Deze beelden blijven ook later in het leven bestaan. Waarom lukt het beter om jongeren tot Nederlanders te maken dan om jongeren tot Europeanen te maken?

Het antwoord luidt dat Nederland over veel sterkere zenders beschikt, zodat die boodschap onze identiteit ook veel sterker beïnvloedt: een koningin, een volkslied, een vlag, een leger dat ons land verdedigt en een hoofdstad. Allemaal zaken waar de Europese Unie niet of slechts gedeeltelijk over beschikt. Volgens Dekker

zullen we nooit Europeaan worden zolang de Europese leiders primair nationale leiders zijn. Zij zenden geen eenduidige boodschap over het belang van Europa uit.

Effectieve politieke socialisatie komt alleen tot stand door sterke zenders met een aantrekkelijke boodschap.

Rol Maatschappijleer

Behalve gezin, kerk en media, hebben ook scholen invloed op politieke attitudes. Het gaat dan bijvoorbeeld om zaken als;

- de samenstelling van de schoolpopulatie;
- de aanwezigheid van een democratische besluitvormingsstructuur;
- de inhoud van het programma;
- het verborgen curriculum;
- de inhoud van de lesboeken.

Dekker vindt dat in de onderbouw van de middelbare school al met het aanbrengen van een politiek referentiekader moet worden begonnen.

Maatschappijleermethoden moeten daarbij niet alleen maar uitleggen hoe de Nederlandse politieke institu-

ties eruit zien. Het zou beter zijn als jongeren aan het denken werden gezet over de vraag hoe ze aan hun politieke ideeën komen: 'Wanneer heb ik voor het eerst informatie en emoties over een politiek onderwerp gekregen? Hoe komt het dat mijn mening op die manier is beïnvloed? Kan ik er ook anders naar kijken?'

*Een inburgeringscursus is
alleen effectief als de cursus
ook op de emotie is gericht.*

Ook voor de inburgeringscursussen is het van belang over het fenomeen politieke socialisatie na te denken. Iemand opnieuw socialiseren is heel moeilijk, dat is immers al in zijn of haar jeugd gebeurd. Een inburgeringscursus is alleen effectief als de cursus ook op de emotie is gericht. In Amerika wordt veel aandacht besteed aan de patriottische gevoelens die bij het volkslied en de grondwet horen. In Nederland zijn de inburgeringscursussen veel te rationeel, vindt Dekker.

Elites en massa

Dekker is ervan overtuigd dat de politieke elites er via de diverse media voor hebben gezorgd dat de burgers prinses Máxima leuk zijn gaan vinden, ondanks de reputatie van haar vader. Politieke elites zijn in de ogen van Dekker de belangrijkste politieke

Docentendag Maatschappijleer 2005

socialisatoren: de elite beslist en de massa volgt. 'Daarom', zegt hij, 'is het zo belangrijk dat docenten leerlingen tegen de trucs van politieke experts wapenen'.

Met name op deze laatste opvatting van Dekker kwam tijdens de presentatie veel kritiek. Een aantal docenten in de zaal vond dat Dekker te veel nadruk legde op de scheiding en de rolverdeling tussen elite en massa.

Volgens deze docenten zijn elites juist steeds gevoeliger voor de wensen van de massa, zij zijn immers afhankelijker van de kiezers om zetels te halen. Ze vonden dat het eerder andersom is: de massa bepaalt welke kant het opgaat en de elite volgt.

Vanuit die optiek zou het interessant zijn om op de volgende docentendag meer over andere wetenschappelijke theorieën op het terrein van politieke socialisatie te horen. ■

Coen Gelinck

Identiteitsvorming bij Turkse jongeren

**Verslag lezing door
dr Thijl Sunier**

Antropoloog Thijl Sunier (Universiteit van Amsterdam) verrichtte in de tweede helft van de jaren negentig onderzoek met als onderzoeksvraag: 'Op welke manier worden boodschappen over burgerschap door scholen doorgegeven?'.

In een lang, kwalitatief onderzoek in vier West-Europese landen onderzocht hij lesmateriaal, sturing door docenten en het effect daarvan op Turkse leerlingen.

Vaak wordt aangenomen dat Turkse leerlingen tussen twee culturen gevangen zitten. Ze moeten, zo wordt gedacht, tussen een heleboel, op hen inwerkende krachten laveren.

Volgens Sunier geldt dit echter evenzeer voor Nederlandse leerlingen.

Op bepaalde punten is het voor Turkse leerlingen meer uitgesproken, maar voor alle leerlingen geldt dat de schoolsituatie anders is dan de thuis-situatie.

Competente leerlingen kunnen goed met dat verschil omgaan. Zij zien heel goed het verschil tussen klas en gang, gang en kantine, school en thuis. Leerlingen met minder competenties kunnen minder makkelijk met die verschillen spelen. Zo gaat het bij de kwestie van de hoofddoekjes niet alleen om het wel of niet dragen van een hoofddoek, maar vooral om hoe

Foto: Bob Karhof

Docentendag Maatschappijleer 2005

een leerling daarover onderhandelt. Leerlingen met gevoel voor dit spel lopen tegen minder moeilijkheden op.

Buitenland

In Frankrijk wordt het op school niet legitiem gevonden als een leerling zich op zijn achtergrond beroept. Etnische verschillen benadrukken is taboe: je bent Frans of je ligt eruit. Ook in Engeland zijn de grenzen erg duidelijk. De uitwerking is daar echter totaal anders: etnische verschillen tussen leerlingen worden juist benadrukt: 'Ik ben Ier, jij bent Cyprioot en jij Indiër'. Iedereen moet zich voortdurend realiseren dat die verschillen er zijn, maar er mag nooit negatief aan worden gerefereerd. Een ieder heeft recht op een gelijke behandeling. De situatie in Duitsland is het meest complex: je kunt Duitser of *Ausländer* zijn. Een *geëtniseerd* discours is dan logisch, maar voor auto-

riteiten is het weer taboe om die discussie te starten; alleen van onderaf kan daarover een discussie ontstaan. Turkse leerlingen vonden dit moeilijk; bij conflicten haakten ze snel af.

Halal

In Nederland worden etnische verschillen onderkend, maar het mag niet tot uitsluiting leiden. Participatie is erg belangrijk. Bij het onderhandelen mogen Turkse leerlingen hun religieuze en etnische afkomst benoemen. Als ze daarbij een brug kunnen slaan, wordt dat gehonoreerd. Zo pleitten Turkse leerlingen bij een schooldiner ervoor dat al het vlees *halal* moest zijn. Hun argument was dat ze geen aparte groep wilden vormen. Als alles *halal* zou zijn, konden ze gewoon meedoen. Dit was een succesvolle onderhandeling, omdat het bij het idee van

participatie aanhaakte.

De vraag die alle deelnemers aan de presentatie op de lippen brandde, was welke insteek nu het meeste succes lijkt te hebben? Helaas moest Sunier het antwoord hierop schuldig blijven. Een onderzoek hiernaar zou nog veel moeilijker zijn. ■

Sandra Boersma

Sandra Boersma is verbonden aan het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP) in Amsterdam.

Foto: Bob Karhof

Mijn canon

Nederland *globaliseert* razendsnel en schreeuwt om een canon, een *need-to-know* lijst voor zijn burgers om als cultuur en in die cultuur te overleven. In paniek buitelen Neerlands intellectuelen

dezer dagen over elkaar heen met zelfgemaakte canons, lijstjes die ze aan hun vrije geest zeggen te ontlenuen. Dat zegt een intellectueel altijd als hij iets uit zijn duim zuigt.

Het heeft iets protestants, dat desperate *zelf-willen-doen*. Een katholieke jongen als ik krijgt zijn canon liever aangereikt. Ik raak niet graag verward in heilloos zelfonderzoek. Als ik me alleen, zonder zaklamp, in de duistere wildernis des levens begeef, dan verdwaal ik subiet. De mens is nu eenmaal een sociaal wezen. Voor al te kritische, zoekende christenen is het leven één lange survivaltocht, met als enig houvast een vaag, oud boek, dat ze in hun eentje moeten proberen te begrijpen. Ze wanen zich individualisten, maar ze eindigen verdacht vaak angstig op een kluitje rond het dwaallicht van een sekteleider, of bungelend aan een touw in de koeienstal.

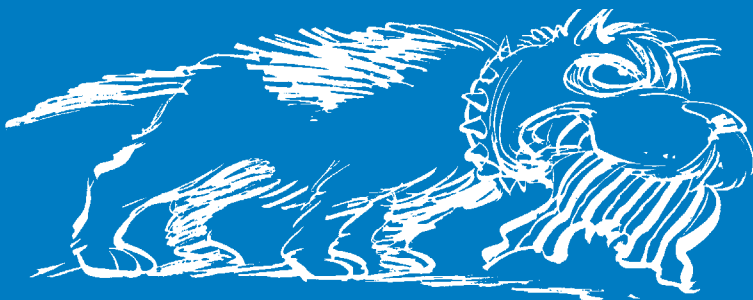
Ik hanteer een duidelijke canon, maar die heb ik echt niet zelf bedacht.

Die is me indertijd via cultuuroverdracht aangereikt, en die probeer ik zo goed en zo kwaad als ik kan op mijn beurt door te geven. Aan mijn kinderen, mijn leerlingen en mijn kortelings gearriveerde medeburgers. *Mijn* canon moet het kader vormen voor al mijn over te dragen feiten, denkbeelden en voorbeeldgedrag, dus hij mag niet te ingewikkeld zijn. Er staan dan ook maar drie onderwerpen in:

- onze klassieke en christelijke wortels;
- het verhaal van de lotgevallen van onze gemeenschap;
- hoe we onze basistegenstellingen te lijf gaan: wanneer toedekken, wanneer overleggen, wanneer uitknokken.

En geen paniek zaaien.

Grom

Bezoek de websites van het Instituut voor Publiek en Politiek

www.publiek-politiek.nl

www.referendumwijzer.nl

www.scholierenreferendum.nl

www.stemwijzer.nl

www.testbeeldeuropa.nl

www.hoegaanwestemmen.nl

www.ambassadeursnetwerkbesturen.nl

www.jeugdparticipatie.info

www.politeia.net

www.scholierenverkiezingen.nl

www.verkiezingsaffiches.nl

www.allesoverdeverkiezingen.nl

Kruip in de huid van een campagnevoerder over de Europese grondwet

Op 1 juni aanstaande gaan de Nederlanders boven de 18 jaar naar de stembus. Via een referendum beslissen zij hoe de Europese Unie er in de toekomst uit moet zien. Ze kunnen dan voor of tegen de Europese grondwet stemmen. Daarmee laten ze dan weten wat ze bijvoorbeeld vinden van:

- de benoeming van een Europese president;
- meer samenwerking in Europa op het gebied van politie en justitie;
- een Europese Unie die buiten Europa met één stem spreekt; en
- de vraag of één land een beslissing moet kunnen tegenhouden (veto).

Allemaal zaken die de toekomst van Europa en van de jongeren van nu bepalen. Daarom moeten ook zij hun stem laten horen.

Lesbrief

Het Parlementair Documentatie Centrum van de Universiteit Leiden heeft samen met het Europees Parlement, de Europese Commissie en het Europees

Platform voor het Nederlandse Onderwijs, een lesbrief over Europa ontwikkeld in de vorm van een wedstrijdpagina op internet. Deze lesbrief is te vinden op de internetpagina www.europeesdebat.nl en zet de argumenten voor en tegen de grondwet prikkelend op een rijtje.

Via deze internetpagina worden bovenbouwleerlingen van havo/vwo uitgedaagd om over de actuele Europese onderwerpen mee te denken. Ook komt de vraag 'hoe Nederlanders meer bij Europa te betrekken' aan de orde. Daarvoor moet worden ingespeeld op de mediacampagnes, die de voor- en tegenstanders voeren. Zo kan voor de stroming/doelgroep van eigen keuze (politiek partij, regering, belangenorganisatie) communicatiestrategieën worden opgezet, slo-

gans worden bedacht en speeches worden geschreven. Ook kunnen debatten, persconferenties of interviews worden voorbereid en promotiemateriaal (folders, internetpagina's, radio- en televisiespotjes) worden gemaakt.

Debatteren en argumenteren

Ook in de debatten in de klas en wedstrijd op internet moeten de leerlingen in de huid kruipen van de campagnevoerders van voorstanders (regering, PvdA, CDA, VVD, GroenLinks, D66, werkgevers) en tegenstanders (SP, Christen-Unie, LPF, Comité Grondwet Nee), een redacteur van een (school-)krant, radio- of televisieprogramma of een belangenorganisatie.

In het vuur van het debat zoekt, selecteert en verwerkt de leerling informatie. Ook verdiept hij zich in de voor- en tegenargumenten met betrekking tot de Europese grondwet. Zo maakt hij kennis met internetpagina's met achtergrondinformatie over de inhoud van de grondwet, de standpunten en argumenten van de diverse kampen, uitleg over de verschillende communicatie- en lobbymiddelen en (indirect) met de internetpagina's van de Europese Unie.

Brussel

Dat alles kan resulteren in een gouden tip of goed advies aan de politici of organisaties in wiens huid de leerling is gekropen. De adviezen kunnen via de wedstrijdpagina worden ingeleverd en zullen door een deskundige en onafhankelijke jury worden beoordeeld. De beste adviezen zullen door de leerlingen, met de nodige publicitaire aandacht, aan betrokken politici - zoals minister-president Balkenende en SP-leider Marijnissen - of andere bekende Nederlanders worden aangeboden. De klas met het beste advies brengt een bezoek aan het Europees Parlement in Brussel.

Wedstrijd!!

Scholen en docenten kunnen via www.europeesdebat.nl/wedstrijd nu al lesmateriaal over Europa aanvragen en aangeven, dat ze op de hoogte gehouden willen worden over deze wedstrijd-site. De site zal begin april klaar zijn.

Europese grondwet: ja of nee?

Denk mee!

Voor of juist tegen? Geef de campagnevoerders een gouden tip of goed advies en win een reis naar Brussel.

Click the Globe

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken (waar Ontwikkelingssamenwerking onder valt) heeft in samenwerking met Alice O. (Educatie in wereldperspectief) een nieuwe versie van een in 2002 uitgebrachte cd-rom gemaakt. Doelstelling van de makers is het leveren van actueel materiaal over ontwikkelingssamenwerking dat bij de belevingswereld van havo- en vwo-leerlingen met Maatschappijleer 2 aansluit.

COEN GELINCK

Click the Globe, editie 2005
(bestelcode: OSAV/0107/cdr)
is te bestellen bij het Ministerie
van Buitenlandse Zaken,
Bureau Voorlichtingsmiddelen,
Postbus 20061,
2500 EB Den Haag,
e-mail: dvl-vm-log@minbuza.nl.

Deze doelstelling wordt zeker bereikt. Met name onder het kopje *Thema's* is op de cd-rom een schat aan informatie over Ontwikkelingssamenwerking te vinden. Bij elk thema is een aantal vragen en opdrachten gemaakt en wordt een link met de wereld van de leerling gelegd. Onder het kopje *Things to do if you want to make a difference* krijgen 'de modepop, de sneaker-freak en de zakenvrouw' uitgelegd wat ze kunnen doen om het verschil te maken. Zo wordt de *modepop* naar een internetpagina met hippe, op een fatsoenlijke manier gemaakte mode geleid. Zelf vond ik de animatie goed waarin een schoolbus onderweg naar school alle meisjes vroegtijdig - voor een huwelijk of werk in de seksindustrie - laat uitstappen, terwijl alle jongens wel op school worden afgeleverd.

Grensoverschrijdend

Naast informatie over een aantal thema's zoals Handel, Onderwijs en Water, bevat de cd-rom ook enige informatie over de landen die aan de orde komen. Voor meer informatie worden de leerlingen naar de internetpagina van het ministerie verwezen. Daarnaast kunnen leerlingen zelf experimenteren met de keuzen die regeringen moeten maken. Zo kunnen leerlingen bij de computersimulatie over handel zien wat er gebeurt als ze besluiten de importheffingen op producten uit derdewereldlanden af te schaffen. De leerlingen worden geconfronteerd met de gevolgen van keuzen voor de boeren in ontwikkelde en ontwikkelingslanden. Tussentijds kan de leerling zijn beleid bijstellen - bijvoorbeeld als hij merkt dat alle Afrikaanse boeren failliet gaan. Helaas vertelt de cd-rom niet wat het ideale beleid zou zijn.

Praktische informatie

In het boekje bij de cd-rom wordt gemeld dat er aansluiting bij veelgebruikte modules over Ontwikkelingssamenwerking is gezocht: de methode Luijsterburg en actua.ml. Leerlingen moeten de antwoorden op sommige vragen dan ook in hun lesboek opzoeken, waarbij dan naar de methode Luijsterburg en actua.ml wordt verwezen. Helaas wordt er niet bij verteld in welke paragraaf moet worden gezocht, dus het kan even duren voor de leerling het juiste ant-

Recensie

LIEKE MEIJS

Voor informatie over/aanvraag van abonnementen (bij groepsabonnement -15 stuks of meer - is de **Pro-krant** 16 per stuk en de **ZoWel-krant** 18; een instellingsabonnement kost 56 / 60 per jaar): SP-abonneeservice, telefoon 0172 - 476 085 of e-mail info@spabonneeservice.nl. De uitgeverij geeft voor het praktijkonderwijs ook boekjes met maatschappelijke onderwerpen (een *reality*-reeks) uit.

woord heeft gevonden.

In het begeleidend boekje staat één storende fout. Volgens de makers van de cd-rom is Maatschappijleer tot 2007 een keuzevak in het profiel Economie & Maatschappijleer. Zoals de lezer weet moet dat Cultuur & Maatschappij zijn. Ook schrijven de makers dat bij de Citogroep al herziene eindtermen voor het keuzevak Maatschappijleer 2 in de maak zijn. Helaas wordt bij de herziening van de eindtermen - waar de Citogroep, CEVO en SLO een rol in spelen - vooral aandacht aan de eindtermen van cse-onderwerpen besteed. Het ziet er niet naar uit dat ontwikkelingssamenwerking in de nabije toekomst als cse-onderwerp zal terugkeren, en de actualisering van de eindtermen van cse-onderwerpen heeft op het ministerie beduidend minder prioriteit. Maar ook bij de behandeling van het cse-onderwerp Ontwikkelingssamenwerking kan de cd-rom als aanvulling op, of misschien wel als vervanging van, een lesmethode dienen. ■

Speciale kranten voor het onderwijs

Kranten kunnen een welkome aanvulling en afwisseling voor het lesboek Maatschappijleer zijn. Uitgeverij Eenvoudig Communiceren brengt daarom twee kranten uit: *De Pro-krant* en de *ZoWel-krant*. Kranten is misschien niet het goede woord voor uitgaven die tien keer per jaar uitkomen. Het zijn lesbrieven in krantenformaat, over onderwerpen die dichter bij de leerlingen staan dan *Metro* of *Spits*.

Zowel de *Pro-krant*, voor het praktijkonderwijs, als de *ZoWel-krant*, voor Zorg en Welzijn in het vmbo, is multifunctioneel: ze oefenen de technische leesvaardigheid en ze oriënteren de leerlingen op hun beroepspraktijk. Ook bieden ze een kleine selectie van het *echte nieuws* aan. Ze bevatten twaalf pagina's. Bij de *Pro-krant* gaan drie pagina's over leerlingen zelf. Ze geven hun mening over de school of over onderwerpen als Liefde en Relaties. Er is een pagina over stages ('Aan het werk') of een bepaalde arbeidssector, een interviewpagina en een Wist u dat-pagina.

Serius en pipo-nieuws

De drie pagina's met echt nieuws worden zorgvuldig door de redactie geselecteerd. In een interview in *NRC Handelsblad* van 27 februari jongstleden meldt de redactie te zoeken naar een mix van serius nieuws en *pipo-nieuws*. Omdat de krant maar één keer per maand verschijnt, mag het nieuws niet te snel ver-

ouderen. Verder mag het niet te ingewikkeld, te vaag en abstract zijn, zoals dat bij het gedachtegoed van politieke partijen en organisaties het geval is.

De krantenberichten zijn speciaal voor de doelgroep geschreven en zijn geen aftreksel van *Metro*- of *Spits*-artikelen. Ze bestaan uit korte zinnen en kennen weinig moeilijke woorden. Elk bericht is geïllustreerd. Moeilijke woorden worden direct in de volgende zin uitgelegd. Zo wordt in een artikel over het meteorologisch instituut KNMI de zin 'Tegenwoordig wordt het weer met computer en weersatellieten voorspeld', gevolgd door een uitleg: 'Een satelliet is een apparaat dat om de aarde draait'. Op deze manier kunnen leerlingen hun woordenschat uitbreiden. Voor leerlingen is het kunnen lezen, begrijpen en samenvatten van de krant heel belangrijk, zo meldt docente Anja van den Boom in *NRC Handelsblad*. Kennis van de actualiteit geeft hen zelfvertrouwen en verhoogt hun zelfredzaamheid.

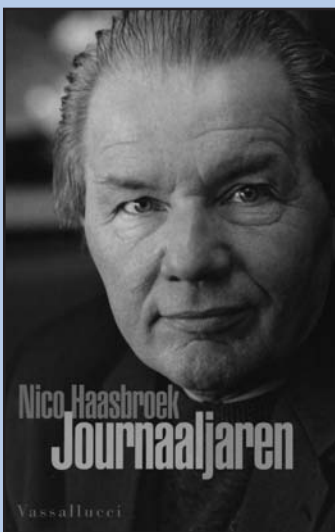
Het afgelopen maartnummer van de *PrO-krant* informeert leerlingen over de verandering van het klimaat wereldwijd ('De wereld wordt warmer') en de *World Press*-foto van 2004 van een vrouw in India die na de tsunami treurt om de dood van een familielid. Deze serieuze nieuwsfeiten worden met *pipo-nieuws* aangevuld: de start van Chinees nieuwjaar op 13 februari en de aankondiging dat Lance Armstrong wederom de Tour de France gaat rijden.

Lesbrief mist maatschappijleervragen

Ter ondersteuning van het gebruik van deze krant in de les, is bij elk nummer van de *PrO-krant* een lesbrief gemaakt. De lesbrief bestaat merendeels uit vragen die een docent bij een artikel kan stellen. Zo suggereren de makers bij het artikel 'De wereld wordt warmer' de volgende vragen:

- Waar ligt Groenland dichtbij? Hoe warm is het de laatste tijd in Groenland?
- Is dit wel of niet warmer dan in Nederland? Waarom is dit zo vreemd?
- Wat is een klimaat? Welke klimaten ken jij? Welk klimaat heeft jouw voorkeur en waarom?
- Wat voor klimaat heeft Nederland? Welk weer hoort bij het zeeklimaat?
- Wat gebeurt er met de temperatuur in de wereld? Hoeveel graden zal de temperatuur volgens de onderzoekers gemiddeld stijgen?
- Wat gebeurt er op de Noordpool door het warmere weer?
- Wat gebeurt er doordat de ijslaag aan het smelten is?
- Hoe komt het dat het warmer wordt op de wereld?

Het is jammer dat het met name om aardrijkskundige vragen gaat; daarmee wordt niet specifiek ingezoomd op het feit dat het een maatschappelijk probleem is. Ook voor deze leerlingen is het van belang dat zij zich realiseren dat het al dan niet verminderen van de uitstoot van kooldioxide een keuze van mensen is, of dat zij weten wie er voor kunnen zorgen dat hierin verandering komt. Dit doel wordt niet bereikt met de opdracht om, als lid van een milieuorganisatie, een poster te maken 'waarop je laat zien hoe de wereld er volgens jou over duizend jaar zal uitzien, als we niet op ons milieu letten'.

GERARD VAN ROSSUM

Nico Haasbroek, **Journaaljaren**,
Uitgeverij Vassallucci,
Amsterdam 2004,
ISBN 90-5000-585-3, paperback,
317 pagina's, 16,95

ZoWel-krant

De *ZoWel-krant* is bedoeld voor leerlingen uit het derde en vierde leerjaar vmbo Zorg en Welzijn en voor mbo-leerlingen die de opleiding Helpende Zorg, Zorghulp of Helpende Welzijn (niveau 1 en 2) volgen. De krant zijn bestemd voor de lessen Nederlands, Maatschappijleer en de beroepsvakken.

De *ZoWel-krant* bevat voor de helft dezelfde artikelen als de *Pro-krant*, maar bevat meer informatie over het werkveld. In het maartnummer gaat het over werken in een woonzorgcentrum, de Arbeidstijdenwet en over 'jong en gehandicapt'. De lesbrieff bevat werkbladen voor de leerling en veel verwijzingen naar internetpagina's met achtergrondinformatie over beroepen, gezondheidstests en andere aan het beroepenveld gerelateerde zaken. ■

Oud-hoofdredacteur verdedigt zijn Journaaljaren

De media spelen in toenemende mate een belangrijke rol bij de beeldvorming over maatschappelijke ontwikkelingen. Het *NOS Journaal* eist hierbij een belangrijke plaats voor zichzelf op. In *Journaaljaren* verhaalt voormalig hoofdredacteur Nico Haasbroek over zijn vertrek bij een van de best bekeken televisieprogramma's en wat daaraan vooraf ging.

'Wat gaat er gebeuren? Ontslag op staande voet? Eervol ontslag? In dienst blijven als adviseur?' Nico Haasbroek, hoofd van het *NOS Journaal*, heeft nog geen idee welke kant het op zal gaan, het *eindgesprek* met het NOS-bestuur waar hij, met zijn advocaat, naar op weg is. Zijn eigen redactie, onder aanvoering van zijn adjunct-hoofdredacteur Hans Laroës, had toen al per brief zijn vertrouwen in Haasbroek opgezegd. Hem wordt oncollegialiteit, absentisme en, bedekt weliswaar, 'fortuynisme' verweten. Het gesprek resulteert erin dat hij voor 1 juni zijn bureau moet ontruimen.

Het eindgesprek vindt plaats één week na de spectaculaire verkiezingen van 15 mei 2002, waarbij de lijst van een dode de op één na grootste partij is geworden. Haasbroek was in moeilijkheden gekomen door kritische uitspraken over zijn eigen *Journaal* in het BNN-mediaprogramma *Storing*: 'Het ging daarbij vooral om de afstand die ik van de chef van de Haagse redactie, Job Frieszo, had genomen, die het gedachtegoed van Pim Fortuyn in woord en beeld op één lijn met het programma van de ultrarechtse Centrum Democraten stelde.' Ook zijn verwijt dat 'premier Kok maar hoefde te bellen of hij zat in het *Journaal*', is hem erg kwalijk genomen.

Politiek en journalistiek

Welke redenen er ook voor Haasbroeks ontslag zijn aangevoerd, in zijn verdedigingsboek *Journaljaren*, dat bijna twee jaar na dato verscheen, is hij ervan overtuigd dat zijn visie op het werk van parlementaire journalisten hem de kop heeft gekost:

'Vrij snel na mijn komst bij NOS RTV heb ik gezegd dat ik graag het initiatief wilde nemen om de Haagse redactie en de wijze waarop de politieke berichtgeving tot stand komt ingrijpend te vernieuwen.'

'Het binnenlandse politieke nieuws ligt al lang niet meer vooral op het Binnenhof, bij kabinet en parlement, maar steeds meer op de ministeries, bij onafhankelijke onderzoeksinstellingen en op andere plaatsen in de maatschappij. Daar moet vaker en meer nieuws vandaan komen.'

'De oude politieke cultuur roept steeds meer weerstand en kritiek op. Het beeld van de jongens-onder-elkaar-sfeer op en rond het Binnenhof zou vaker plaats moeten maken voor een berichtgeving die meer van de politieke veranderingen en de kritiek op de oude politiek zichtbaar maakt.'

Haasbroek haalt mediasocioloog Geelen aan: 'Wie als journalist in Den Haag komt werken, wordt als vanzelf in het keurslijf van de klefheid gedwongen. Hij stemt in met de heersende codes zonder daar ooit om gevraagd te zijn. Doe je dat niet, dan dupeer je je eigen medium. Je wordt in de ban gedaan.'

Haagse stulp

Als journalist uit de oude anarchistische VPRO-school was Haasbroek bij zijn aantreden op de minst anarchistische post van medialand terechtgekomen hoofdredacteur van het brave, deftige *Journal*. Haasbroek beweert dat het hem is gelukt de algemene nieuwsvoorziening in de geest van de tijd grondig te populariseren, maar dat hij nooit greep op zijn mensen 'onder de Haagse stulp heeft gekregen'. Die bleven zozeer een instituut op zichzelf, dat ze zich, net als de politici met wie zij het informatiebed deelden, volkomen door de kommet Fortuyn lieten overrompelen. Zij waren niet in staat Fortuyn anders te duiden dan met behulp van een Haags referentiekader en het ingekerfde goed/fout-denken uit een voorbije eeuw.

Haasbroek had van zulk denken nooit veel last gehad. Hij was PvdA-stemmer, maar geen lid en niet politiek actief. Als journalist probeerde hij altijd ideologisch onbevangen de samenleving te observeren. Zo had hij in het Rotterdamse - zijn basis - het *multiculturele drama* om zich heen zien voltrekken en de opkomst van Fortuyn met interesse, en ook wel bewondering, van nabij meegemaakt. Hij had veel kritiek op Fortuyn, maar diens monsteroverwinning bij de Rotterdamse raadsverkiezingen vond hij wel een handdruk voor de camera waard - begrijpelijk, maar niet slim in zijn positie als hoofdredacteur van het *Journal*. Deze openlijke felicitatie was, evenmin als zijn opmerking over Frieszo enige maanden daarvoor, de reden van zijn ontslag, maar het was iedereen wel duidelijk dat zijn dagen toen al waren geteld.

Anarchistisch leiderschap

'Hij was er nooit', luidde de officiële hoofdklacht van zijn medewerkers. In zijn boek ontkent hij dat in alle toonaarden, al geeft hij het ongewild toe als hij zichzelf de vragen stelt: 'Was ik wel genoeg gesocialiseerd in het systeem? Paste ik als partijloze wel voldoende binnen de codes? Of heeft mijn onaangepastheid mij de kop gekost?'

Exponenten van de *sixties*, zoals de Haasbroekjes, hebben iets onthechts naar de dagelijkse besognes van het besturen en leiden. Ze verkeren voortdurend in het rijk van het hogere gelijk; ze hebben weinig belangstelling voor menselijke tekortkomingen als het hachjesgedrag van kostwinners en de behoefte in angst met de wolven mee te huilen. Je voltallige staf *en groupe* vanaf een podium enthousiasmeren voor je prachtige schema's en *targets*, daarmee kun je geen nieuwsrubriek maken, dat doe je met de individuen uit die groep. En die hebben zo hun eigen agenda's.

Post-Haasbroek Journaal

Het *Journaal* is zijn politiekcorrecte reflex nu wel grotendeels kwijt. Aan de ene kant van het journalistieke spectrum diepen verslaggevers de onderwerpen politiek-inhoudelijk beter uit dan voorheen, maar aan het andere eind is de hijgerige microfoon-onder-de-neus-duwerij rond persoonlijke incidenten alleen maar erger geworden. *Populariseren* noemen ze dat, en ze denken daarmee in de geest van de tijd te werken. Dat is maar schijn. Wat ze nog lang niet kwijt zijn is het *air* van: wie het bij *ons*, de *Randstadmedia*, niet goed doet (Balkenende, Bush, Woytila), die kan niet deugen. Zij zijn de maat van alle dingen. Zij maken en breken personen en regeringen en dat willen ze graag zo houden. Vragen de media zich eigenlijk wel eens af of zij het wellicht zelf zijn geweest, die de populistische *backlash* hebben uitgelokt, als secularistische elite die pretendeerde het volk vóór te gaan, maar al decennia niet meer achterom had gekeken en gecheckt of dat volk nog wel volgde?

Lotsbeschikking

Haasbroek komt er in zijn boek helaas niet toe zichzelf en zijn vakgenoten deze gewetensvraag voor te leggen. Daarvoor is *Journaaljaren* te veel een ego-document. Maar gelukkig voor de lezer is het geen verongelijkt boek geworden.

Haasbroek beschrijft zijn verwondering en schrik, probeert zijn lot te verklaren en er vrede mee te krijgen. Dat is hem tamelijk rancuneloos gelukt. Zelfs voor zijn opvolger Laroës, de enige die hij echt verwijten maakt, toont hij begrip. Haasbroek prijst (want herkent zich in) zijn plan van aanpak: 'Het *Journaal* moet dichter op de mensen gaan zitten en het moet verder af staan van hen die ons besturen.' Maar zie: ook hier komt weinig van terecht, omdat, klagen nu Laroës' medewerkers: 'Hij graag achter zijn *laptop* zit. Een gesprek met hem voeren is moeilijk. Hij praat niet graag. Hij *mailt* liever.' Waar had Haasbroek *dat* eerder gehoord ...? ■

Warme melk

Ik draai me voor de zoveelste keer om, maar kan de slaap niet vatten.

Even denken, staan er nog meer schaapjes in de wei, of heb ik ze allemaal al geteld? Op een paar paardebloemen na is de wei leeg. Zal ik de wollen viervoeters dan nog maar een keer de dam over slepen?

Ik denk dat ik nog maar even naar beneden ga. Iets drinken en een broodje eten. Op de tast vind ik de weg. Het broodje smaakt lekker. Zal ik ook naar grootmoeders recept nog een glas warme melk maken? Ach, ook dat werkt vast niet. Ik zet de televisie aan.

Hoe moet dat morgen nu verder? Die ene leerling die de verschrikkelijke confrontatie zocht, waarvoor ik tijdens de lerarenopleiding al peentjes zweette. 'Maar stelt u zich eens voor', begon de meeste gestelde vraag tijdens colleges, 'dat je een leerling eruit stuurt en hij gaat niet. Wat dan?'

Ik had een leerling die tijdens een ICT-les zat te gamen gevraagd daarmee te stoppen. 'Nee!', galmde het door de klas. Mijn maag kromp ineen en ik voelde me wee worden. 'Jij sluit nu onmiddellijk dat spel af', klonk het uit mijn droge mond.

Voor mijn woorden had hij geen tijd. Een door het beeld flitsende Duitser moest nog worden achtervolgd en neergeschoten. Dertig paar ogen keken mij en de gamende leerling aan. Hier werd op het scherpst van de snede gestreden. Zou hij zijn poot stijf durven te houden?

Hij hield inderdaad vol. Ik zei hem dat zijn gedrag consequenties zou hebben en dat hij verantwoordelijk was voor de keuze die hij maakte. Na de les heb ik nog even met hem gesproken. Hij wist dat hij te ver was gegaan: 'Meneer, dat gamen is zo leuk, ik zat er net lekker in en dan word ik wat kortaf.' Hij meende wat hij zei, maar ik moest toch de mentor inlichten.

Dat begreep hij. De mentor wist me volgende dag te vertellen dat het inderdaad een lastige leerling is, maar dat het niet zou helpen hem te vaak op zijn probleemgedrag te wijzen. Punt!

Wat wel zou helpen, wist hij me niet te vertellen. Dat zit ik nu tijdens de vierde herhaling van het NOS Journaal te verzinnen. Ik denk in cirkels en kom er niet uit. Ik geloof dat ik toch maar even een glas warme melk ga maken.

Maatschappij & Politiek

is een uitgave van Het Instituut voor Publiek en Politiek. Hierin zijn tevens opgenomen de mededelingen van de NVLM. De redactieleden zijn in hun journalistieke werkzaamheden onafhankelijk.

Redactie

Wolter Blankert, Harry van den Bouthuijsen, Radboud Burgsma, Harold Drost, Coen Gelinck, Hans van der Heijde (hoofdred.), Chris Meijen, Lieke Meijs, Gerard van Rossum, correspondent: Jeff Peck, New York, VS.

Eindredactie

Maarten Cras

Vormgeving

Addy de Meester

Omslagfoto

Europees parlement

Druk

Drukkerij Haasbeek

Uitgever

Instituut voor Publiek en Politiek,

Prinsengracht 911-915

1017 KD Amsterdam

telefoon 020 521 76 00

e-mail: uitgeverij@publiek-politiek.nl

Redactiesecretariaat

Instituut voor Publiek en Politiek

Prinsengracht 911-915

1017 KD Amsterdam

telefoon 020 521 76 00

e-mail: m&p@publiek-politiek.nl

Abonnementsprijs M & P

40,75 per jaar, Studenten 35,30, scholen

en instellingen 44,90. M & P verschijnt

acht keer per jaar. Losse nummers

5,40 (exclusief verzendkosten).

Nieuwe abonnementen

Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan na ontvangst van het abonnementsgeld. Afhankelijk van de ingangsdatum wordt een evenredig gedeelte van de prijs van een jaarabonnement in rekening gebracht. Abonnementen kunnen ook worden aangegaan met terugwerkende kracht. Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Rookie

Profielcommissie maatschappijprofielen

Op 17 februari jongstleden maakte minister Van der Hoeven bekend dat zij (eindelijk) de Profielcommissie voor de maatschappijprofielen heeft geïnstalleerd. Die commissie zal voor 1 augustus 2005 over onderstaande punten advies uit brengen.

- Moet op termijn (ergens na 1 augustus 2007) een kunstvak verplicht worden in Cultuur & Maatschappij (C&M)?
- Kan Algemene Natuurwetenschappen (ANW), binnen de overeengekomen invulling van de profielen, in de maatschappijprofielen behouden blijven en, zo ja, hoe?
- Hoe kan worden voorkomen dat het verplicht vak Wiskunde in C&M (vwo) onnodig belemmerend wordt voor leerlingen?

Daarna brengt de commissie ook nog voor 1 augustus 2007 een advies uit voor de ontwikkeling van de maatschappijprofielen op de langere termijn.

Aardig om te vermelden is dat Lieke Meijs secretaris van de profielcommissie maatschappijprofielen is. Verder zit hoogleraar Sociale Wetenschappen Paul Schnabel in de commissie.

Onze inschatting is dat de kans groot is dat de plannen voor de maatschappijprofielen niet zullen veranderen: per 1 augustus 2007 zullen er zeer waarschijnlijk twee vakken in de maatschappijprofielen verplicht zijn en moeten leerlingen daarbij nog

twee vakken kiezen. Scholen kunnen in beide maatschappijprofielen Maatschappijleer 2 als keuzeprofielvak aanbieden. Overigens heeft de NVLM aan de minister voorgesteld om dit vak vanaf 2007 *Maatschappijwetenschappen* te noemen.

Dit najaar zal de wetsbehandeling in de Tweede Kamer plaatsvinden. De kwestie van het combinatiecijfer is ook nog niet van de baan. Wij houden dat besluitvormingstraject met argusogen in de gaten.

Mens & Maatschappij

Eind februari heeft de NVLM een brief aan de minister gestuurd waarin het verzoek om in de wetgeving rond de nieuwe onderbouw ook op te nemen dat docenten Maatschappijleer voor dit leergebied bevoegd zijn. In de brief worden drie redenen genoemd om maatschappijleerdocenten structureel bij dit leergebied te betrekken:

- het leergebied is bij uitstek geschikt om actief burgerschap te bevorderen en docenten Maatschappijleer kunnen daar vanuit hun specifieke expertise een belangrijke bijdrage aan leveren;
- het leergebied bevat veel elementen van het vak Maatschappijleer (bijvoorbeeld de nieuwe kerndoelen 36, 37, 43 en 44); en
- deelname van maatschappijleerdocenten aan het leergebied Mens & Maatschappij maakt een goede aansluiting tussen de onderbouw en het vak Maatschappijleer in de bovenbouw gemakkelijker.

De NVLM ontving van de Vaste Kamercommissie inmiddels bericht. Zij zal onze brief bij de behandeling van het nog te ontvangen wetsvoorstel 'Nieuwe onderbouw voortgezet onderwijs' betrekken.

Examenbesprekingen

Er zullen dit jaar weer op twee plaatsen examenbesprekingen zijn: in Tilburg (St.-Odolphuslyceum) en in Amsterdam (Educatieve Faculteit Amsterdam). Voor de precieze data, zie: www.nvlm.nl.

Contributiebetaling NVLM

Eind maart zijn de acceptgirokaarten voor de NVLM-contributie weer de deur uitgegaan. Hierbij verzoeken wij u allen om zo snel mogelijk uw contributie met behulp van de acceptgiro over te maken. Dat bespaart ons veel tijd en moeite.

Arthur Pormes

NVLM-bestuur

Arthur Pormes, voorzitter
telefoon.: 0346-262888
a.pormes@brokledede.nl

Coen Gelinck, secretaris
Nieuwe Prinsengracht 78 II
1018 VV Amsterdam
telefoon.: 020-6866972
coen@wxs.nl

Tom Stroobach, penningmeester
telefoon.: 0320-249481
tstroobach@hotmail.com

Erik Cardinaals
erikcardinaals@freeler.nl

Eric Jensen
eric.jensen@planet.nl

Hans van Kruisdijk
h.vankruisdijk@fontys.nl

Berend-Jan Mulder
b.j.mulder@efa.nl

Rob van Otterdijk
r.vanotterdijk@chello.nl

Regula Rexwinkel
rexraats@planet.nl

Hans Teunissen
hans_teunissen@hotmail.com

Marissa Witteveen
marissa@hetnet.nl

Adviserend voor de Tweede Fase
Gerard Ruijs

geruijs@planet.nl

Thérèse Carpay
t.carpay@ils.kun.nl

Girekening NVLM: 1889654

Levensloopspel

Hoe stimuleer je jongeren om bewuster over hun levensloop na te denken? In antwoord op die vraag van het Ministerie van Sociale Zaken en Welzijn (SZW) ontwikkelde organisatieadviesbureau De Beuk Het Labyrint van het Gedroomde Leven. Dit gezelschapsspel is bedoeld voor jongeren van 18 tot 23 jaar, maar het spel is ook interessant voor jongere leerlingen.

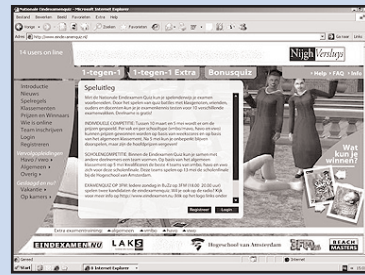
Het spel draait om een van de belangrijkste vragen die iemand zich kan stellen: 'Hoe wil ik leven, nu, maar vooral ook straks?'. Het spel gaat over de grote en kleine keuzen die we in ons leven maken. Vaak met grote gevolgen. Hoe bewust maakten (en maken) we die keuzen eigenlijk? Maar vooral: had je het anders willen doen?

Het spel heeft tot doel jongeren bewust te maken van het feit dat ze op elke kruising kunnen kiezen. Het gaat over keuzen op het terrein van geld, relaties, opleiding, werk en kinderen. Verder is Het Labyrint van het Gedroomde Leven gewoon een spannend spel dat je ook nog kunt winnen. Het spel kost 60.

Voor meer informatie zie internetpagina: www.beuk.nl, of schrijf naar Annemiek Meinen (ameinen@beuk.nl) of Rinda den Besten (rinda@beuk.nl).

Nationale Eindexamenquiz

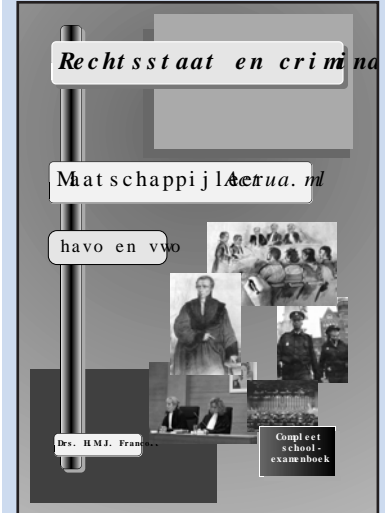
Scholieren kunnen hun kennis voor het eindexamen reeds on line testen via de NijghVersluys Nationale Eindexamenquiz. Op de internetpagina www.eindexamenquiz.nl staan meer dan duizend verschillende vragen in tien verschillende vakken, zoals Biologie, Frans, Engels en Natuurkunde: 'Hoeveel aardbollen passen er qua volume in de zon' en 'Rond welk jaar kwam de Nederlandse overheid met een ongeval-en ziektekostenverzekering?'. NijghVersluys heeft in samenwerking met de NCRV, het Landelijk Actie Komitee Scholieren (LAKS) en Eindexamen.nu de Nationale Eindexamenquiz ontwikkeld. Het is een educatief spel voor eindexamenkandidaten vmbo, havo en vwo, maar ook leerlingen in het voorlaatste jaar kunnen deelnemen. Zelfs ouders en docenten kunnen hun kennis via de quiz testen.

Deelnemers kunnen klasgenoten, vrienden en ouders uitdagen om tegen elkaar te spelen. Onder tijdsdruk wordt voor een schoolvak naar keuze de examen kennis getest. Met de Nationale Eindexamenquiz wordt zo spelenderwijs het examen voorbereid. Wel kan de quiz aanleiding zijn om een aantal examenonderwerpen nog eens goed door te nemen. De Nationale Eindexamenquiz is een competitie die over meerdere spelweken loopt. Elke week wordt een nieuwe spelronde gespeeld en worden de scores van de afzonderlijke spelweken worden tot een totaalscore (het algemeen klassement) opgeteld. Deelnemers met de hoogste totaalscore kunnen prijzen winnen. Deelnemers kunnen op individuele basis deelnemen, maar mogen ook samen een (school)team vormen.

De beste vwo-, havo- en vmbo-deelnemers worden uitgenodigd om naar de 3FM-studio's te komen en daar in het programma Buzz een weekfinale te spelen! De grote finale wordt op 13 mei op de Hogeschool van Amsterdam gespeeld.

Voor informatie: www.eindexamenquiz.nl.

Rechtsstaat en criminaliteit

Uitgeverij Actua heeft voor vwo- en havo-leerlingen een katern Rechtsstaat en criminaliteit van 64 bladzijden ontwikkeld. Het door H. Francort geschreven boek, dat in de zomervakantie 2005 leverbaar is, is te gebruiken voor Maatschappijleer in het gemeenschappelijk deel (Maatschappijleer 1), indien daar Criminaliteit en rechtsstaat als keuzethema is gekozen. Daarnaast is het nieuwe Actua-katern ook uitstekend voor het examenvak Maatschappijleer (Maatschappijleer 2) te gebruiken. Het is niet ontwikkeld voor de eindtermen van het CEVO als ware Criminaliteit en rechtsstaat een cse-examenonderwerp.

Dit katern is een voorloper van de uitwerking van de eindtermen van Maatschappijleer in het gemeenschappelijk deel over Criminaliteit en rechtsstaat, zoals die na de vernieuwingen in 2007-2008 moeten ingaan. Het dient ter overbrugging tot die nieuwe situatie van Maatschappijleer in het gemeenschappelijk deel. In verband met de gedateerdheid van veel bestaand materiaal kreeg Actua-uitgeverij verzoeken om 'een product voor Criminaliteit en rechtsstaat' op de markt te brengen. Aan deze opdracht voldoet dit leer/werkkatern.

De inhoud van het katern bestaat: de geschiedenis van het ontstaan van de Nederlandse rechtsstaat; de moderne rechtsstaat; het Nederlandse strafrecht; de trias politica en het voorkomen en bestrijden van criminaliteit; en de internationalisering en de impact op onze rechtsstaat.

Voor meer informatie en een uitgebreidere inhoudsopgave: www.actua-uitgeverij.nl.

1 juni: Referendum over de Europese Grondwet

Wat heeft het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP) het onderwijs te bieden?

ScholierenReferendum

Voorafgaand aan het echte referendum organiseert het IPP het landelijke ScholierenReferendum. Dit in samenwerking met de docenten maatschappijleer. Door het organiseren van dit referendum op uw school, maken leerlingen op een originele manier kennis met de inhoud van de Grondwet. Meedoen kan op twee manieren: via Internet (op dinsdag 31 mei) of via stembiljetten (23 mei t/m 27 mei).
Voor meer informatie: Ewoud Poerink e.poorink@publiek-politiek.nl / telefoon 020 5217600 of kijk op www.scholierenreferendum.nl.

Didactische Handleiding

Naast instructies over het ScholierenReferendum biedt de handleiding didactische tips voor lessen, opdrachten en hersenkrakers. De handleiding is verkrijgbaar vanaf eind april. Gratis te bestellen per email bestel@publiek-politiek.nl of telefonisch (020 5217600).

Onderwijskrant Europese Grondwet

Wat is een Grondwet? Waarom een Europese Grondwet? Lijkt de Europese Grondwet op de Nederlandse? Op deze en andere vragen geeft de Onderwijskrant antwoord. In het voortgezet onderwijs kunt u met deze krant in de lessen aandacht schenken aan het referendum over de Grondwet van 1 juni. U kunt de krant ook goed gebruiken ter voorbereiding op het ScholierenReferendum. Daarnaast wordt de krant gebruikt in de gastlessen Europa.
Voor meer informatie: Coen Gelinck
c.gelinck@publiek-politiek.nl / 020 5217674).

Gastlessen over de Europese Grondwet

Het IPP heeft bij de verkiezingen van 2002 en 2004 goede ervaringen opgedaan met het verzorgen van gastlessen in het onderwijs. Dit jaar gaat het IPP hier mee door. De gastdocenten, veelal jonge getrainde vrijwilligers, bezoeken de school en verzorgen een gastles over de Europese Grondwet. De gastlessen bieden een goede voorbereiding op het ScholierenReferendum.
Voor meer informatie en aanmelden: Jenny van Amelsvoort
j.vanamelsvoort@publiek-politiek.nl / 020 5217622).

ReferendumWijzer.nl

Voortbouwend op de ervaringen bij de StemWijzer wordt eind april de ReferendumWijzer online gebracht. Aan de hand van een dertigtal stellingen kan de gebruiker een mening vormen over de Grondwet. De ReferendumWijzer laat vervolgens de mate van overeenstemming zien met de Grondwet. Het instrument is vooral bedoeld om een afgewogen mening te kunnen vormen.
Meer informatie: www.referendumwijzer.nl

www.publiek-politiek.nl

